

Poveri-verkoston oppilaitosten opetuskäytänteiden vertailu logistiikanopetuksessa

Ammattikorkeakoulun opinnäytetyö

Liikenneinsinööri (AMK)

2024

Marko Eskelinen

Koulutuksen nimi Liikenneinsinööri (AMK)

Tekijä Marko Eskelinen

Työn nimi Poveri-verkoston oppilaitosten opetuskäytänteiden vertailu logistiikan opetuksessa

Ohjaaja Ville Turunen

Tiivistelmä

Vuosi 2024

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on vertailla, kuinka Itä-Suomen viidessä eri oppilaitoksessa, Ylä-Savon ammattiopisto, Savon ammattiopisto, Etelä-Savon ammattiopisto, Pohjois-Karjalan ammattiopisto ja Ammattiopisto Samiedu, toteutetaan logistiikan opetusta. Työssä vertailtiin, kuinka koulutuksen järjestäjät ovat toteuttaneet tutkinnonperusteiden mukaisesti pakolliset, pakolliset valinnaiset ja valinnaiset tutkinnonosat. Opinnäytetyössä vertailtiin miten ajokorttiopetus on järjestetty, onko opetus ulkoistettu miltä osin vai tapahtuuko kaikki opetus koulun omalla henkilökunnalla. Tutkimuksen osana on miten simulaatio-opetus niin ajokorttiopetuksen yhteydessä kuin muunkin opetuksen osana on järjestetty. Tutkimuksessa kiinnitetään huomiota myös työelämäyhteistyöhön eli ollaanko oppilaitoksella ja työpaikoilla kuinka paljon ja missä laajuudessa on yhteistyötä.

Tutkimuksessa tarkasteltiin oppilaitosten välistä yhteistyön kehittymistä Poveri-verkoston olemassaolon aikana ja kuinka tulevat yhteistyöhön liittyvät hankkeet etenevät. Yhtenä seuraavana hankkeena on sähköisen HCT-yhdistelmäajoneuvon hankinta. Miten hanke on edennyt ja ovatko kaikki Poveri-verkostoon kuuluvat oppilaitokset täysillä mukana tämänkin hankkeen osalta.

Opinnäytetyön tuloksena Ylä-Savon ammattiopistossa on otettu käyttöön mm. käytäntö, milloin opiskelija valitsee kuljetuspalvelujen osaamisalojen linja-autonkuljettajan tai kuorma-autonkuljettajan väliltä. Tämä valinta jätetään myöhempään ajankohtaan opintojen alkamisesta, koska näin opiskelijalle jää paremmin aikaa tehdä valinta näinkin merkittävästä asiasta. Toinen merkittävä parannus on ADR koulutuksen antaminen jo toisella vuosiluokalla, näin opiskelija pystyy paremmin ja pidemmällä aikavälillä sisäistämään aiheeseen liittyvät asiat.

Avainsanat Koulutussopimus, oppisopimus, simulaatio-opetus, tutkinnonperusteet, työelämäyhteistyö

Sivut 45 sivua ja liitteitä 1 sivu

Degree Programme in Traffic and Transport Technology

Abstract

Author Marko Eskelinen

Year 2024

Subject Comparison of Teaching Practices in Logistics Education among Poveri
Network Institutions

Supervisor Ville Turunen

The aim of this thesis is to compare how logistics education is implemented in five different educational institutions in Eastern Finland: Upper Savonia Vocational College, Savo Vocational College, Southern Savonia Vocational College, North Karelia Vocational College, and Samiedu Vocational College. This thesis compares how the education providers have implemented the compulsory, compulsory elective, and elective units according to their curriculum. It also examines how driving license education is organized, whether it is outsourced to any extent or entirely conducted by the school's own staff. As part of the research, the organization of simulation-based teaching, both in the context of driving license education and as part of other teaching, is examined. The study also pays attention to cooperation with the working life, assessing the extent and nature of collaboration between the educational institution and workplaces.

The study examined the development of cooperation between educational institutions during the existence of the Poveri network and how future cooperation-related projects are progressing. One upcoming project is the acquisition of an electronic HCT combination vehicle. The progress of the project and the extent to which all Poveri network member institutions are involved in this project are assessed.

As a result of the thesis, Upper Savonia Vocational College has implemented practices such as allowing students to choose between bus driver and truck driver specialization at a later stage in their studies, allowing them more time to make such a significant decision. Another significant improvement is the provision of ADR training in the second year of studies, enabling students to better understand the related topics over a longer period.

Keywords: Training contract, apprenticeship, simulation-based teaching, curriculum, workplace collaboration

Pages: 45 pages & 1 page appendices

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Poveri	1
3	Laki ammatillisesta koulutuksesta	4
3.1	Logistiikan perustutkinto.....	6
3.2	Kuljetusalan ammattitutkinto	7
3.3	Työelämässä oppiminen	7
3.3.1	Oppisopimus	8
3.3.2	Koulutussopimus	9
4	Haastattelututkimus	10
4.1	Avoin haastattelu	11
4.2	Teemahaastattelu	12
4.3	Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu.....	13
4.4	Ryhmähaastattelu	14
5	Toteutus.....	15
5.1	Haastattelun edut ja haitat	16
5.2	Tutkimusta varten saatava tiedonkeruu.....	16
5.3	Kaavakyselyn esitleminen	16
6	Opetuksen toteuttaminen tutkinnonperusteiden mukaisesti.....	17
6.1	Logistiikan perustutkinnossa tavaraliikenteen osaamisalassa pakolliset tutkinnon osat	18
6.2	Osaamisalan pakolliset valinnaiset tutkinnon osat.....	19
6.3	Osaamisalan valinnaiset tutkinnon osat	20
6.4	Logistiikan perustutkinnossa henkilöliikenteen osaamisalassa pakolliset tutkinnon osat	21
6.5	Osaamisalan pakolliset valinnaiset tutkinnon osat.....	22
6.6	Osaamisalan valinnaiset tutkinnon osat	23
6.7	Työelämäyhteistyö	23
6.8	Ajokorttiopetus	25
6.9	Simulaatio-opetus	26
7	Oppilaitosten opetuskäytänteiden esittely	27
7.1	Riveria (Joensuu).....	27
7.1.1	Opetuksen toteuttaminen.....	28
7.1.2	Työelämäyhteistyö ja sen toteuttaminen oppilaitoksessa.....	29

7.1.3	Ajokorttiopetuksen toteuttaminen.....	29
7.1.4	Simulaatio-opetus.....	30
7.2	Sakky (Kuopio)	30
7.2.1	Opetuksen toteuttaminen.....	30
7.2.2	Työelämäyhteistyö ja sen toteuttaminen oppilaitoksessa.....	31
7.2.3	Ajokorttiopetuksen toteuttaminen.....	32
7.2.4	Simulaatio-opetus.....	32
7.3	Esedu (Mikkeli)	33
7.3.1	Opetuksen toteuttaminen.....	33
7.3.2	Työelämäyhteistyö ja toteuttaminen oppilaitoksessa	34
7.3.3	Ajokorttiopetuksen toteuttaminen.....	35
7.3.4	Simulaatio-opetus.....	35
7.4	Samiedu (Savonlinna).....	36
7.4.1	Opetuksen toteuttaminen.....	36
7.4.2	Työelämäyhteistyö ja toteuttaminen oppilaitoksessa	37
7.4.3	Ajokorttiopetuksen toteuttaminen.....	38
7.4.4	Simulaatio-opetus.....	38
7.5	Ysao (Iisalmi)	39
7.5.1	Opetuksen toteuttaminen.....	39
7.5.2	Työelämäyhteistyö ja sen toteuttaminen oppilaitoksessa.....	40
7.5.3	Ajokorttiopetuksen toteuttaminen.....	40
7.5.4	Simulaatio-opetus.....	41
8	Päätelmät opetuksen järjestämisestä sekä erilaiset toteutustavat	41
9	Pohdinta: Mitä opetuskäytänteitä voidaan Iisalmessa ottaa käyttöön	43
10	Oppilaitosten välinen yhteistyön syventäminen ja tulevaisuuden näkymät	45
	Lähteet	47

1 Johdanto

Itä-Suomessa toimii viisi koulutuksen järjestäjää, joissa voi opiskella logistiikan perustutkintoa sekä kuljetusalan ammattitutkintoa. Koulutusta tarjoavat Savon ammattiopisto (Sakky), Pohjois-Karjalan ammattiopisto (Riveria), Etelä-Savon ammattiopisto (Esedu), Ammattiopisto Samiedu (Savonlinna) sekä Ylä-Savon ammattiopisto (Ysao). Oppilaitoksilla on ollut jonkin verran yhteistyötä jo aikaisemmin, mutta yhteistyö on syventynyt Poveri-verkoston luomisen jälkeen. Oppilaitokset suunnittelevat ja järjestävät vuorotellen Osaava opettaja -päivät, jolloin logistiikan opettajat kokoontuvat yhteen. Osaava opettaja -päivien tavoitteena on saada uutta tietoa logistiikka-alalta eri luennoitsijoiden kautta, tutustua eri yrityksiin sekä syventää oppilaitosten välistä yhteistyötä.

Oppilaitosten välinen yhteistyö syveni paremmaksi vuonna 2008, jolloin Kaveri-verkostosta siirryttiin Poveri-verkostoon. Verkoston tarkoituksena on kehittää logistiikanopetusta, sekä tiivistää koulujen välistä yhteistyötä. Simulaatio-opetus, simulaatiot ja niiden hyödyntäminen erilaisten taitojen oppimisessa ovat keskeisessä osassa, kun verkostoa on luotu. Hankkeen alussa aloitti uudenlainen siirrettävä oppimisympäristö Poveri-simulaattorivaunu toiminnan. Poveri-hanke on edennyt ja syventynyt vuosien saatossa ja vuosittaiset logistiikanopettajien kokoontumiset ovat lisänneet yhteistyön merkitystä ja samalla on pystytty vertailemaan eri koulutuksen järjestäjien hyviä käytänteitä toimia logistiikankoulutuksen alalla.

Poveri-hanke on edennyt ja tällä hetkellä on menossa uusi hanke, jossa viiden koulun käyttöön tulee yhteinen HCT-yhdistelmäajoneuvo, jonka toiminta perustuu täysin sähköön. Ajoneuvo on ensimmäisiä laatuaan ja siinä on tarkoituksena, että ajoneuvo kiertää viiden oppilaitoksen käytössä vuorollaan samalla tavalla kuin Poveri -liikuteltava oppimisympäristö eli Poveri-rekka.

Hankkeen yksi tärkeä osa on yhteistyön syventäminen, jota edellä mainittu toiminta edustaa. Oppinnäytetyön yksi tarkoitus on myös, miten hyväksi todetut käytänteet saadaan siirrettyä Ylä-Savon ammattiopiston käyttöön.

2 Poveri

Tämä Poveri osuus on kirjattu Poveri-loppuraportista, joka on nimeltään Voimaa logistiikka-alan koulutukseen Itä-Suomessa -hanke. Raporttia ei ole kirjattu lähdeluetteloon. Tähän tekstiin on lainattu kirjassa olevista yhteenvedoista.

Poveri-hanke syntyi kuljetusalan vaatimusten ja ammatin muuttumisen koulutukselle asettamista uusista haasteista. Pää tavoite hankkeessa oli simulaattoripedagogiikan kehittäminen, sen käyttö ja monipuolinen hyödyntäminen koulutettaessa uusia kuljettajia logistiikka-alalle sekä jo kuljettajina toimivien jatkokoulutuksen yhteydessä. Samoin tavoitteeksi asetettiin kuljettajakoulutuksen näkyvyyden lisääminen ja logistiikka-alan vetovoimaisuuden kasvattaminen. Hanke toteutettiin yhdessä viiden ammatillisen oppilaitoksen yhteistyössä, johon kuuluivat Etelä-Savon ammattiopisto, Pohjois-Karjalan ammattiopisto, Savon ammatti- ja aikuisopisto, Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto sekä Ylä-Savon ammattiopisto. (Voimaa logistiikka-alan koulutukseen Itä-Suomessa -hanke, Poveri-loppuraportti, henkilökohtainen tiedonanto)

Poveri-hanke pohjaa vuosina 2006–2007 toteutettuun KAVERI-hankkeeseen, jonka toimenpideohjelma Etelä-Savon ammattioppilaitoksen johtamana valmisteltiin hankekokonaisuudeksi vuosina 2008–2009. Hankekokonaisuuden toiminnan organisointiin ja kehittämiseen perustettiin Simu-tiimi, johon kuului edustus jokaisesta Poveri-hankkeeseen kuuluvasta oppilaitoksesta. Simu-tiimin tehtävänä oli tutustua simulaatiopedagogiikkaan ja käytäntöihin simulaatio-opetuksesta niin kotimaassa kuin ulkomailla. Simu-tiimin tehtävänkuvaan kuului myös rekkasimulaattorivaunun hankinnan käytännön järjestelyt ja valmistusprosessin seuraaminen. Simu-tiimin laatimassa toimintasuunnitelmassa hankkeen tavoitteiden saavuttamisessa korostuivat seuraavat asiat. Hankkeessa mukana olleiden oppilaitosten henkilöstön perehdyttäminen simulaattorin käyttöön. Simu-tiimin valmentaminen tuottamaan ja testaamaan materiaalia, jota käytetään simulaattoriopetuksen yhteydessä. (Voimaa logistiikka-alan koulutukseen Itä-Suomessa -hanke, Poveri-loppuraportti, henkilökohtainen tiedonanto)

Laajennettu Simu-tiimi perustettiin lisäämään kansainvälistä osaamista ja yhteistoimintaa opiskelija- ja opettajavaihtojen avulla. Lisäksi opettajien työelämäjaksojen avulla pyritään kehittämään opettajien ammatillista osaamista. Laajennettu Simu-tiimi koostui pääsääntöisesti mukana olleiden oppilaitosten koulutuspäälliköistä ja oppilaitosten logistiikka-alan opettajista. Laajennettu Simu-tiimin kokoontumisissa asialistalla oli oppimateriaalin tuottaminen, simulaattorivaunun hankinnan valmistelu sekä vaunun käyttöön liittyvä perehdyttämiskoulutus. (Voimaa logistiikka-alan koulutukseen Itä-Suomessa -hanke, Poveri-loppuraportti, henkilökohtainen tiedonanto)

Hankkeen pääasiallisina toimijoina toimivat Poveri-verkoston logistiikka-alan opettajat, jotka osallistumalla hankkeen myötä järjestetyillä Osaava opettaja -päivillä perehtyivät simulaatiovaunun käyttöön ja mahdollisuuksiin. Vuosien saatossa simulaattorivaunun

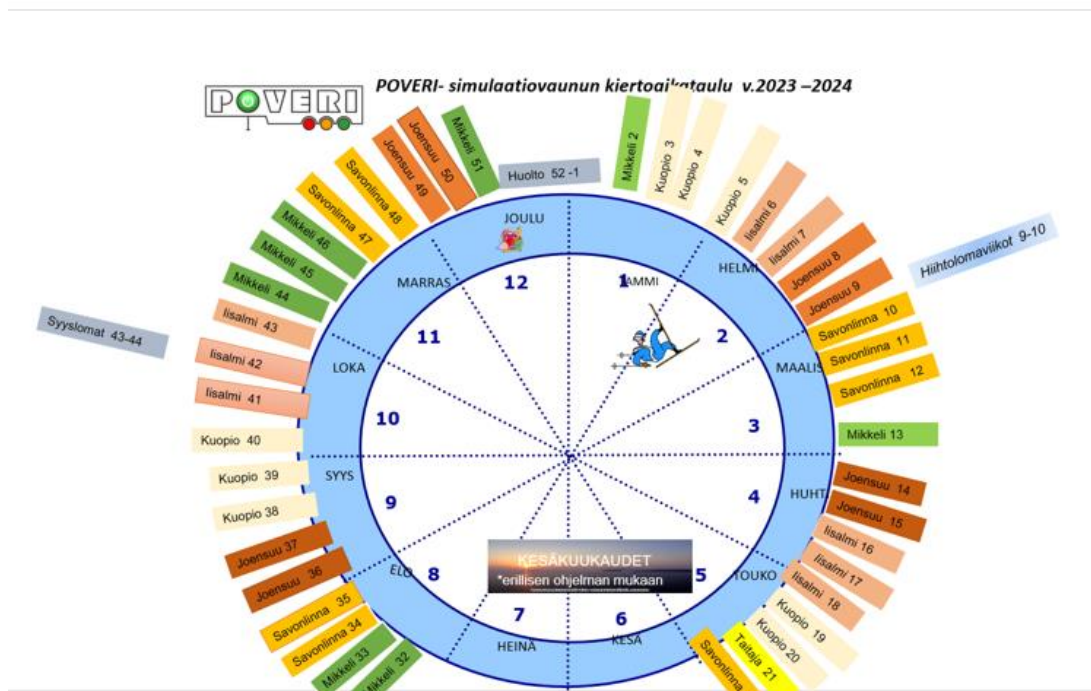
toimijat/oppilaitos on keskittynyt muutamaa toimijaa/oppilaitos. Laajennettu Simu-tiimi sekä Simu-tiimi vastasivat, että laaditut toimenpiteet toteutettiin ja niitä kehitettiin alkuperäisen suunnitelman mukaisesti. (Voimaa logistiikka-alan koulutukseen Itä-Suomessa -hanke, Poveri-loppuraportti, henkilökohtainen tiedonanto)

Projektin tavoitteena oli saada itäsuomalaiset ammatilliset oppilaitokset sekä työelämä yhdistettyä niin, että ne palvelisivat toinen toisiaan vuorovaikutteisesti yhteistyössä. Tavoitteen toteutumista edesauttoi KAVERI-hanke, jonka parissa työskennelleet ja operoineet henkilöt jatkoivat myös Poveri-hankkeessa. Simulaatiopedagogiikan tavoitteeksi asetettiin uuden teknologian hyödyntäminen ja mahdollisuudet logistiikka-alan koulutuksessa. Simulaatiopedagogiikkaa tulee hyödyntää opiskelijavalinnoissa sekä logistiikka-alan imagon rakentamisessa. (Voimaa logistiikka-alan koulutukseen Itä-Suomessa -hanke, Poveri-loppuraportti, henkilökohtainen tiedonanto)

Simu-tiimi ja laajennettu Simu-tiimi aloittivat simulaatiopedagogiikan hyödyntämisen tutustumalla ensin itse metsäkoneenkuljettaja-, maansiirtokoneenkuljettaja-, lentäjä-, ensihoitaja- ja autonkuljettajasimulaattoreihin. Tutustumiskäynneillä saatu kokemus ja hankittu tietotaito antoivat ymmärtää, että simulaattoriopetuksessa korostuu opettajan pedagoginen suunnittelu opetustilanteesta huomattavasti perinteistä luokkaopetusta enemmän. (Voimaa logistiikka-alan koulutukseen Itä-Suomessa -hanke, Poveri-loppuraportti, henkilökohtainen tiedonanto)

Alla olevassa kuvassa simulaattorivuosiokellolla havainnollistetaan rekka-simulaattorivaunun kierto lukukauden aikana viiden eri oppilaitoksen kesken. (Kuva 1.)

Kuva 1. Simulaattorivaunun vuosikello.

3 Laki ammatillisesta koulutuksesta

Seuraavaksi esitellään ammatilliset perustutkinnot ja ammattitutkinnot. Tutkintojen esittely on suora lainaus opetus- ja kulttuuriministeriön ja Opetushallituksen tiedoista.

Ammatillisia tutkintoja ovat ammatilliset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot. Ammatillisessa perustutkinnossa osoitetaan laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin sekä erikoistuneempi osaaminen ja työelämän edellyttämä ammattitaito vähintään yhdellä työelämän toimintakokonaisuuteen liittyvällä osa-alueella. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää tarkemmin ammatillisessa perustutkinnoissa osoittavasta osaamisesta. Ammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on perustutkintoa syvällisempää ammatin hallintaa tai kohdistuu rajatumpiin työtehtäviin. Erikoisammattitutkinnossa osoitetaan työelämän tarpeiden mukaisesti kohdennettua ammattitaitoa, joka on ammattitutkintoa syvällisempää ammatin hallintaa tai monialaista osaamista. Tutkintorakenteesta antamallaan

asetuksella opetus- ja kulttuuriministeriö säättää. mitkä ammattilaiset perustutkinnot, ammattitutkinnot ja erikoisammattitutkinnot ovat ammatillisia tutkintoja. Lisäksi asetuksella säädetään ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuus osaamispisteinä. Ammatillisten tutkintojen laajuus ilmaistaan osaamispisteinä. Ammatilliset perustutkinnot ovat laajuudeltaan 180 osaamispistettä. Ammattitutkintojen laajuus on 120, 150, tai 180 osaamispistettä. Erikoisammattitutkintojen laajuus on 160, 180 tai 210 osaamispistettä. (OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ, n.d.)

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella säädetään ammatti- ja erikoisammattitutkintojen laajuudesta osaamispisteinä. Tutkintorakenteesta tällä hetkellä olevat ammattitutkinnot ovat pääosin 150 osaamispisteen laajuisia ja erikoisammattitutkinnot 180 osaamispisteen laajuisia. Ammatilliset tutkinnot muodostuvat pakollisista ja valinnaisista ammatillisista tutkinnon osista. Ammatillisissa perustutkinnoissa on ammatillisten tutkinnon osien (145 osaamispistettä) lisäksi yhteisiä tutkinnon osia (35 osaamispistettä). Yhteiset tutkinnon osat ovat vahvistavia perustaitoja ja kaikilla aloilla tarvittavaa osaamista sekä kehittävät jatkuvan oppimisen valmiuksia. Yhteisiä tutkinnon osia on kolme: Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, matemaattis- ja luonnontieteellinen osaaminen ja yhteiskunta- ja työelämäosaaminen. (OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖ, n.d.)

Ammatti- ja erikoisammattitutkintojen suorittajat voivat halutessaan suorittaa ammatillisten perustutkintojen yhteisiä tutkinnon osia erillisinä tutkinnon osina jatkuvan oppimisen pohjan vahvistamiseksi. Opetushallitus laatii kaikille tutkintorakenteeseen kuuluville ammatillisille tutkinnoille valtakunnalliset tutkintojen perusteet. Opetushallituksen määäämät tutkintojen perusteet ovat saatavilla sähköisessä muodossa ePerusteina. Kaikissa tutkinnoissa on käytössä yksi yhtenäinen tapa osoittaa ja arvioida osaaminen. Osaaminen osoitetaan näyttämällä se pääsääntöisesti käytännön työtilanteissa työpaikoilla. Jokaisella ammatillisen koulutuksen opiskelijalla on yksilöllinen opintopolku, sillä hänen opintonsa henkilökohtaistetaan. Ammatillisen tutkinnon suorittaneilla on yleinen jatko-opintokelpoisuus ammattikorkeakouluihin ja yliopistoihin, joten he voivat halutessaan jatkaa opintojaan aina tohtorintutkintoon saakka. (OPETUSHALLITUS, 2021.)

3.1 Logistiikan perustutkinto

Seuraavaksi esitellään logistiikan perustutkinnon eri tutkinnon osat. Esittely on suora lainaus Opetushallituksen tiedoista. Logistiikan perustutkinto voidaan jakaa kolmeen osaamisalaan

1. Sisälogistiikan osaamisala
2. Lentoasemapalvelujen osaamisala
3. Kuljetuspalvelujen osaamisala

Kuljetuspalvelujen osaamisala jaetaan kuuteen osa-alueeseen

1. Kuorma-autonkuljettaja
2. Yhdistelmäajoneuvonkuljettaja
3. Linja-autonkuljettaja
4. Palvelulogistiikantyöntekijä
5. Kunnossapitotyöntekijä
6. Maapalvelutyöntekijä

Logistiikan perustutkinto muodostuu siten että, ammatillisista tutkinnon osista valitaan pakollinen tutkinnon osa. Sen jälkeen valitaan vielä osaamisalan pakollisista valinnaisista tutkinnon osista ja valinnaisista tutkinnon osista siten, että logistiikan perustutkinnon ammatilliset tutkinnon osat 145 osaamispistettä täyttyy.

(OPETUSHALLITUS, 2021.)

Tutkimuksessa keskitytään kuljetuspalvelujen osaamisalaan ja siellä kuorma-autonkuljettaja, yhdistelmäajoneuvonkuljettaja ja linja-autonkuljettajaan, koska kaikilla koulutuksen järjestäjillä, jotka kyselyyn osallistuvat ei ole koulutustarjonnassa kaikkia edellä mainittuja osaamisaloja. Tutkimuksessa ei keskitytä yhteisiin tutkinnon osiin, koska tutkimuksen tarkoituksena on vertailla ammatillisia tutkinnon osia.

3.2 Kuljetusalan ammattitutkinto

Seuraavaksi esitellään kuljetusalan ammattitutkinnon eri tutkinnon osat. Esittely on suora lainaus Opetushallituksen tiedoista. Kuljetusalan ammattitutkinto muodostuu viidestä osaamisalasta, jotka ovat.

1. Palvelukuljetusten osaamisala
2. Tavarakuljetusten osaamisala
3. Metsäteollisuudenkuljetusten osaamisala
4. Henkilökuljetusten osaamisala
5. Kuljetusalan työnjohdon osaamisala

Kuljetusalan ammattitutkinto muodostuu siten, että palvelukuljetusten, tavarankuljetusten, metsäteollisuuden kuljetusten ja henkilökuljetusten osaamisaloissa on kussakin kaksi pakollista tutkinnon osaa. Tämän lisäksi on valittava vähintään yksi osaamisalan valinnainen osa, joka tai jotka valitaan kolmesta vaihtoehdosta. Lisäksi on valittava valinnaisista tutkinnonosista niin, että osaamispiste 150 osp. täyttyy.

Osaamisala Kuljetusalan työnjohto muodostuu kahdesta pakollisesta tutkinnon osasta. Lisäksi on valittava valinnaisista tutkinnon osista niin, että osaamispistemäärä 150 osp. täyttyy. (OPETUSHALLITUS, 2017.)

Ammattitutkinnossa keskitytään vertailemaan tavarankuljetusten-, metsäteollisuudenkuljetusten- sekä henkilökuljetustenosaamisaloja. Rajausta on tehty edellä mainittuihin osaamisaloihin siksi, koska kaikilla oppilaitoksilla ei ole tarjonnassa palvelukuljetusten- sekä kuljetusalan työnjohdon osaamisaloja. Vaikka viimeksi mainittuja osaamisaloja oppilaitoksella olisikin tarjonnassa on opiskelija määrät näissä osaamisaloissa niin pieniä ettei laadullista vertailua voi tehdä.

3.3 Työelämässä oppiminen

Opiskelija voi hankkia työelämäänsä tarvittavaa osaamista oppilaitoksessa, työpaikalla tai niitä yhdistellen. Kun opiskelija on työpaikalla opettelemassa käytännön työtehtäviä, kutsutaan sitä työelämässä oppimiseksi. Sen pitää olla aina tavoitteellista ja ohjattua ja on mahdollista,

että oppimistavoitteiden saavuttamiseksi opintoihin voidaan yhdistää oppimista oppilaitoksessa, verkko-oppimisympäristöissä sekä itsenäistä opiskelua. Työelämässä oppimista varten oppilaitos, työnantaja sekä opiskelija tekee oppisopimuksen tai koulutussopimuksen. (OPETUSHALLITUS, n.d.)

Työpaikkaa oppimisympäristönä mietittäessä on koulutuksen järjestäjän arvioitava, onko työpaikalla edellytyksiä toimia oppimisympäristönä. Kun työpaikkaa arvioidaan, niin silloin mietitään, onko työpaikalla opiskelijan mahdollista suorittaa tutkintojen perusteiden mukaisia ammattitaitovaatimuksia osaamisen hankkimiseen liittyen. Työpaikkaa valittaessa pitää huomioida, että siellä on järjestettävän koulutuksen ja näyttöjen kannalta opiskelijalla riittävästi mahdollista oppia opittavaa asiaa, tarpeelliset työvälineet sekä ammattitaidoltaan, koulutukseltaan sekä työkokemukseltaan riittävän pätevää henkilökuntaa. (OPETUSHALLITUS, n.d.)

Työpaikka-arviointiin kuuluu, onko opiskelijan siellä turvallista työskennellä. Työnantajalla on vastuu opiskelijan työturvallisuudesta siten kuin se työturvallisuuslaissa (738/2002) sanotaan. On muistettava huolehtia, että opiskelijalla on oikeus saada ohjausta ja opetusta myös työssäoppimisjakson aikana. Tätä varten pitää työpaikalla on vastuullinen työpaikkaohjaaja, joka huolehtii, että opiskelija etenee opinnoissaan, yhdessä koulutuksenjärjestäjänä olevan oppilaitoksen edustajan kanssa, joka on yleensä opiskelijan vastuuopettaja. (OPETUSHALLITUS, n.d.)

Työelämässä oppimisen suunnittelu tehdään siten, että opiskelija, työelämän- ja oppilaitoksen edustaja tekevät opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman (HOKS). Lähtökohtana tarkastellaan opiskelijan osaamistarvetta tavoitteena olevaan tutkintoon tai tutkinnon osiin. Kun osaamistarvetta arvioidaan pitää huomioida opiskelijan aikaisemmin hankittu osaaminen, tämä voidaan tunnistaa tai tunnustaa osaksi opiskelijan suoritettavaa tutkintoa tai tutkinnon osaa. (OPETUSHALLITUS, n.d.)

3.3.1 Oppisopimus

Oppisopimus tarkoittaa sitä, että työnantaja ja opiskelija tekevät määräaikaisen työsopimuksen, jonka tarkoituksena on, että työnantaja kouluttaa uuden tai jo työssä olevan työntekijän tutkinnonperusteiden mukaisiin työtehtäviin. Tutkinto tai sen osia on mahdollista suorittaa myös eri yrityksissä. Oppisopimuksella on mahdollista suorittaa eri alojen toisen asteen tutkintoja. Kun suorittaa koulutuksen oppisopimuksella, antaa se saman jatko-opinto-

oikeuden ja saman pätevyyden kuin ammattiopistossa tai lukiossa suoritettu tutkinto. Oppisopimuksen aikana kouluttaudutaan ammattiin työssä, jolloin työkokemus kertyy ja työnantaja maksaa työehtosopimuksen mukaista palkkaa. (OPETUSHALLITUS, n.d.)

Oppisopimus on myös keino hankkia lisää osaamista ja mahdollistaa myös yksittäisten tutkinnon osien suorittamisen. Oppisopimus sopii henkilölle, joka haluaa opiskella alaan lisää, vaihtaa ammattia, haluaa saada todistuksen jo hankitusta osaamisesta tai jatkaa jo kesken jääneitä opintoja työelämälähtöisesti. Oppisopimusta varten opiskelijalla pitää olla työpaikka, jonne oppisopimus tehdään. Kun opiskelija etsii itse työpaikan, tällöin itseohjautuvuus on onnistunut. Ikäraja oppisopimusta tehdessä on, että opiskelija on täyttänyt 15 vuotta. Oppisopimustyöpaikalla pitää olla työpaikkaohjaaja, joka opastaa opiskelijaa tutkinnon ammattitaitovaatimuksiin liittyviin asioihin. Työpaikkaohjaajan pitää olla sellainen henkilö, jolla on ammattitaitoa, pätevyyttä, motivaatiota sekä riittävästi aikaa ohjata opiskelijaa saavuttamaan tutkinnontavoitteiden vaatimat asiat. (OPETUSHALLITUS, n.d.)

Opiskelu tapahtuu suurimmalta osin työpaikalla, mutta osan oppimisesta opiskelija voi saada myös oppilaitoksesta. Tämä on yleensä vähäisempää eli 1–5 päivää kuukaudessa. Opiskelijalle on tultava työtunteja viikossa vähintään 25 h ja työ mitä hän tekee, on vastattava tutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksia. Oppisopimuksen kesto on hyvin yksilöllistä, siihen vaikuttavat tekeekö opiskelija koko tutkinnon vai yksittäisiä tutkinnon osia. Oppisopimus voi kestää muutamasta viikosta kolmeen vuoteen. Oppisopimuksen pituuteen vaikuttaa myös opiskelijan jo aikaisemmin hankittu osaaminen ko. tutkinnon osaan. (OPETUSHALLITUS, n.d.)

3.3.2 Koulutussopimus

Koulutussopimuksessa opiskelija hankkii tutkinnonperusteisiin liittyvää osaamista työpaikalla. Sopimus tehdään tutkinnon osan pakollisen tai valinnaisen osan pohjalta, oppiminen on siis aina tutkintoon liittyvää oppimista. Oppimista voidaan täydentää toisessa työpaikassa tai oppilaitoksessa. Opiskelija ei ole työsuhteessa työpaikkaan, silloin hänelle ei makseta palkkaa tai muuta vastiketta. Koulutussopimuksen pituudella ei ole minimaalia, koska pituuteen vaikuttaa opiskelijan tarve oppimisen määrään ja opiskelijan kykyyn oppia uusia asioita. Koulutussopimuksessa sovitaan, maksetaanko työnantajalle korvausta oppilaitoksen puolesta. Summaan vaikuttaa mm. se onko opiskelijalla erityisen tuen suunnitelmaa ja tarvitseeko opiskelija erityistä tukea työpaikan puolesta. Koulutussopimuksessa on mahdollista suorittaa tutkinnon osa tai tutkinnon osia pienempiä kokonaisuuksia. (OPETUSHALLITUS, n.d.)

Koulutuksen järjestäjä toteaa, että työpaikka on sopiva opiskelijalle opetella tutkinnon perusteiden mukaisia asioita. Opettaja, opiskelija ja työpaikan edustaja laativat opiskelijalle henkilökohtaisen opetussuunnitelman (HOKS) kyseiselle työpaikalle. Koulutuksen järjestäjä ja työpaikka laativat koulutussopimuksen, joka on määräaikainen sopimus, siinä määritellään opiskelijan tavoitteet oppimiseen työpaikalla. Koulutussopimuksessa sovitaan mm. milloin koulutussopimus alkaa ja päättyy, mikä on eri osapuolten tehtävät esim. työpaikkaohjaajan työt sekä muista asioista esim. työaika, ruokailu, koulutuksen järjestäjän työpanoksesta ja tuesta työpaikalla sekä onko työpaikkaohjaaja perehdytetty tehtävään. (OPETUSHALLITUS, n.d.)

Koulutussopimukseen liitetään opiskelijan HOKS siltä osin, kun se vaikuttaa opiskelijan oppimiseen työpaikalla. Henkilökohtaisessa opetussuunnitelmassa tulee näkyä ne käytännön työtehtävät, joita opiskelemalla opiskelija saavuttaa opetussuunnitelman mukaiset tavoitteet. Työpaikalla on velvollisuus seurata opiskelijan edistymistä ja keskustella opiskelijan tavoitteiden saavuttamista koulutuksen järjestäjän kanssa. (OPETUSHALLITUS, n.d.)

4 Haastattelututkimus

Yksi tiedonhankinnan perustapoja on haastatella asiakasta. Tutkimushaastattelu on käyttäytymis- ja yhteiskuntapiireissä käytetyimpiä tapoja hankkia tietoa eri muodoissaan. Tätä on helppo ymmärtää, koska haastattelu on hyvin joustavana tapana, soveltuu hyvin erilaisiin tarkoituksiin, haastatteluja voidaan tehdä monessa erilaisessa paikassa ja haastattelun avulla voidaan saada hyvinkin erilaista ja syvällistä tietoa tutkittavasta aiheesta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, s. 11)

Haastattelu on yksi tärkeimmistä tiedonkeruutavoista. Haastattelumenetelmistä mahdollisimman vapaamuotoiset tai vähän strukturoidut tavat tehdä haastattelututkimusta ovat lisääntyneet nykyään. Haastattelututkimus on monesti käytetty tapa tehdä tutkimusta, koska se on joustava tapa selvittää tutkimuksen tuloksia. Jos haastattelutilanteessa ollaan suoraan vuorovaikutuksessa haastateltavan kanssa myös haastateltavan ilmeet ja eleet auttavat haastattelijaa ymmärtämään vastausten merkitystä enemmän kuin jos haastattelu tapahtuisi esim. lomakkeiden avulla. (Hirsjärvi & Hurme 2001, ss. 34, 42)

Haastattelutilanteessa tapaamisen alkuhetket, kun haastattelija ja haastateltava tapaavat ovat tärkeitä. Alkutilanteessa saadaan luotua haastattelutilanteeseen perusta, tunnelma ja

hyvä luottamus, joka saadaan silloin rakennettua. On tärkeää, että tutkija ymmärtää eettisiin toimintatapoihin vedoten, että haastateltava kohdataan aitona ihmisenä, eikä vain välttämättömänä tiedonlähteenä. Kun haastateltava ja haastattelija tapaavat on paras aloittaa keskustelu epävirallisella osuudella. Alussa haastattelija kertoo uudestaan rekrytointikuvauksen ja tässä vaiheessa on järkevää kertoa lisää itsestä ja miksi on kiinnostunut haastateltavasta asiasta. Haastateltavan on hyvä olla valmiina mietittynä oma suhtautuminen tutkimusaiheeseen, jos haastateltava sitä kysyy häneltä. Jos haastattelija ei vastaa haastateltavan kysymykseen, tulee haastattelutilanteesta väkisin entistä muodollisempi. Kun haastattelija kertoo riittävästi itsestään ja suhteesta tutkimusaiheeseen, myös haastateltava vastaa kysymyksiin helpommin. Jos haastattelija on liian neutraali haastattelutilanteessa, myös haastateltava on herkästi yhtä pidättyväinen. (Hyvärinen & Nikander & Ruusuvuori 2010, s.39)

Haastattelutapoja on erilaisia ja ne jaotellaan eri perustein. Seuraavaksi esittelen ne haastattelutavat, joita käytin tutkimushaastattelua tehdessäni.

4.1 Avoin haastattelu

Avoimessa haastattelutyypissä on merkityksellistä, ettei haastattelu ole tiukan formaatin mukainen. Tämän haastattelu ohessa puhutaan myös syvähaastattelusta, mutta ne ei aina tarkoita samaa asiaa. Avoimen haastattelun synonyymeinä käytetään yleensä strukturoimaton haastattelu, keskustelunomainen haastattelu ja kliininen haastattelu. Avointa tutkimushaastattelua käyttivät aluksi lääkärit ja papit, nykyisin tätä haastattelumuotoa käyttävät myös esim. psykologit ja sosiaalityöntekijät. (Hirsjärvi & Hurme 2001, ss. 45–46).

Avoimeen haastatteluun kuuluu, että haastattelija ja haastateltava puhuvat keskenään ja haastattelija luo mahdollisimman luontevan tilaisuuden. Avoimessa haastattelussa luodaan tilanne, jossa haastattelun etenemistä ei ole etukäteen suunniteltu liikaa, vaan haastattelu voi liikkua asiapiirin sisällä hyvinkin vapaasti ja haastateltavan ehdoin. Tietenkin haastattelun tarkoitus on myös pitää kiinni ennalta pohdituista asiasisällöistä. Avoimessa haastattelussa edetään siten, että vältetään tarkkoja kysymyksiä ja samalla annetaan haastateltavalle mahdollisuus kertoa omia kokemuksia, tunteita, mielipiteitä ym. Haastattelun käsikirjoitusta ei suunnitella etukäteen, vaan haastattelu on auki monille mahdollisuuksille, toki haastattelija on valinnut tietyn aihepiirin. Haastattelun aikana haastattelija ei pyri antamaan haastateltavalle valmiita vastauksia, vaan haastateltava saa keskustella vapaasti tietyn aihepiirin sisällä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, ss. 45–46; Eskola & Suoranta 2000, ss. 86–88).

Avoimessa haastattelussa haastattelija ohjaa tarvittaessa haastateltavan takaisin aiheeseen, jos huomataan että on poikettu aiheesta selvästi pois, tämä tapahtuu hienovaraisesti ja siten ettei haastateltava välttämättä huomaa koko tapahtumaa. Haastattelija tekee uusia kysymyksiä tarkennettuna, jolloin hän ohjaa haastateltavan uusien kysymysten ääreen. Haastattelijan on hyvä kuunnella tarkasti haastateltavan sanomisia ja ohjata keskustelua eteenpäin kohti mielenkiintoisia aiheita. Haastattelu voi mennä pois aiheesta juuri haastattelijan tarkkojen kysymysten takia, tämä on tyypillistä myös tavallisessa keskustelussa. Jos normaalissa keskustelussa joku sanoo jonkun mielenkiintoisen asian, poikkeaa keskustelu helposti uusiin aiheisiin. Avoimessa haastattelussa haastattelijan ja haastateltavan on varattava riittävästi aikaa, koska molempien vuorovaikutus ja haastattelijan haastattelutaidoilla on merkittävä vaikutus haastattelun pituuteen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, ss. 43–48; Eskola & Suoranta 2000, ss. 86–88).

4.2 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu voidaan sijoittaa lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun väliin. Haastattelussa ei edetä tarkkojen ja valmiiksi muotoiltujen kysymysten tavoin, koska teemahaastattelussa edetään väljästi, tiettyihin ennalta suunniteltuihin teemoihin. Teemahaastattelu eroaa avoimesta haastattelusta siten, että siinä aikaisempien tutkimusten ja aihepiirien pohjalta olevat teemat, ovat kaikille haastateltavilla samoja, huomioiden kuitenkin, että kysymyksissä edetään ilman tiukkaa etenemisreittiä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, ss. 47–48, 66; Eskola & Suoranta 2000, ss. 86–87)

Teemahaastattelun tarkoituksena on luoda keskusteluntapainen tilanne, jossa keskitytään ennalta suunniteltuihin teemoihin. Kysymysten tai keskusteluaiheiden järjestyksellä ei ole tarkkaa merkitystä, eikä kaikkien kanssa tarvitse keskustella kaikista asioista samalla laajuudella. Haastattelijalla on tarkat yksityiskohtaiset ja lyhyet muistiinpanot asioista, jolloin hän pystyy keskittymään haastateltavaan, eikä hänellä mene liikaa aikaa papereiden lukemiseen ja kirjoittamiseen. Kysymykset tulee siis laatia lyhyesti ja sopivilla apukysymyksillä voidaan laatia tarkentavia asioita kysyttävästä aiheesta. Teemahaastattelun tarkoituksena ei ole tehdä pikkutarkkoja kysymyksiä tarkassa järjestyksessä, vaan tarkoituksena on keskustella teemoista hyvin vapaasti. Teemahaastattelu sopii hyvin silloin, kun keskustelun aiheena on hieman vähemmän tunnettuja asioita. (Hirsjärvi & Hurme 2001, ss. 47–48, 66; Eskola & Suoranta 2000, ss. 86–87)

Teemahaastattelun tarkoituksena on perehtyä huolellisesti aihepiiriin sekä haastateltavan tilanteen tuntemista, tämän takia haastattelu voidaan ohjata juuri tiettyihin asioihin. Haastateltavat asiat otetaan tutkittavaan alueeseen perehtymisen kautta. Tutkimusaihe- ja kysymykset esitetään tutkittavana muotona. Ketä valitaan haastateltaviksi, on myös olennaisen tärkeää eli ketä tahansa ei pidä valita haastattelututkimukseen. Tutkimukseen valitaan henkilöitä, joilla oletetaan olevan parhaiten tietoa tutkittavasta aineistosta. (Hirsjärvi & Hurme 2001, ss. 47–48, 66; Eskola & Suoranta 2000, ss. 86–87.)

Vastaamisen vapaus on yksi teemahaastattelun hyviä puolia, sen lisäksi haastattelua on helppo analysoida kysymysten pohjalta. Huomionarvoista on myös se että, teemat voivat olla erilaisia kuin tutkimuksen aineistoa analysoimalla aineiston sisältöä ja tutkimusaihetta jäsentäviksi. (Hirsjärvi & Hurme 2001, ss. 47–48, 66; Eskola & Suoranta 2000, ss. 86–87.)

4.3 Strukturoitu ja puolistrukturoitu haastattelu

Puolistrukturoidussa haastattelussa asia etenee siten, että haastateltavat saavat käytännöllisesti katsoen samanlaiset kysymykset yleensä samassa järjestyksessä. Joissakin tilanteissa puolistrukturoidussa- ja teemahaastatteluissa voidaan kysymysten järjestystä vaihdella. Täysin tarkkaa ja yhtenäistä kaavaa ei näihin haastattelumuotoihin ole olemassa. Kun haastattelu kulkee ennalta määriteltä kaavaa ja on osittain avointa, sijoittuu se formaaliudessaan strukturoidun lomakehaastattelun ja teemahaastattelun väliin. Puolistrukturoidussa haastattelussa pyritään tilanteisiin, joissa halutaan saada tietoa ennalta määritellyistä asioista, näin haastateltaville ei haluta antaa hyvinkään suuria vapauksia haastattelutilanteeseen. (Hirsjärvi & Hurme 2001, s. 47; Eskola & Suoranta 2000, s. 86.)

Strukturoitu haastattelu on muodollisin haastattelutapa, siinä ohjataan kyselylomakkeen täyttämistä ohjatusti, tällöin kyselyssä käytetään sellaista lomaketta, jossa on valmiit kysymykset valmiilla vaihtoehtoilla. Tässä haastattelutavassa kaikille haastateltaville tulee kysymykset samassa järjestyksessä, tällöin haastateltavat valitsevat itselleen sopivat vaihtoehdot. (Eskola & Suoranta 2000, s. 86.)

Lomakehaastattelu on yleinen tapa tehdä haastatteluja, tässä haastattelutavassa on mm. kysymykset ennalta määriteltä. Lomakehaastattelun vaarana on, että kysymykset ovat haastateltavalle vieraita, eikä hän ole kiinnostunut tai hän ei tiedä kysymysten merkitystä. Haastattelulomaketta tehdessä on kysymysten muotoilu tärkeää, jolloin haastattelutilanne sujuisi helposti ja siihen menisi mahdollisimman vähän aikaa. (Hirsjärvi & Hurme 2001, ss. 44–45.)

4.4 Ryhmähaastattelu

Ryhmähaastattelu voidaan tehdä joko yksilöhaastattelun yhteydessä tai erillisenä haastatteluna. (Eskola & Suoranta 2000, 94). Ryhmähaastattelussa haastatteliija keskustelee haastateltavien kanssa tutkimuksen aiheesta yhdessä siten, että haastatteliija keskustelee usean haastateltavan kanssa yhtä aikaa, haastattelijan on hyvä muistaa kysyä tutkimuksen aiheesta olevia kysymyksiä myös yksittäisiltä ryhmän jäseniltä. Ryhmähaastatteluun luetaan myös parihaastattelut sekä niin sanotut ryhmähaastattelut, joihin on valittu haastateltavat tarkasti edeltä käsin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, ss. 61–63.)

Ryhmähaastattelussa voi kiinnostavaksi asiaksi nousta esimerkiksi haastateltavien vastaukset tai yhdessä tuotettuja puheita, merkityksenannoista tai puheista tulevat kannanotot. Kollektiivinen muistelu sopii silloin, kun tutkitaan menneisyydessä tapahtunutta asiaa tai vanhaa historiassa tapahtunutta asiaa. Ryhmähaastattelun aikana voidaan seurata miten haastateltavat muodostavat yhteisen näkemyksen tutkittavasta asiasta eli millaisia puheenvuoroja esiintyy ja millaisia perusteluita haastateltavat esittävät. Haastattelun aikana seurataan myös millaiset normit ja arvot ryhmä muodostaa sekä millainen on ryhmäläisten keskinäinen vuorovaikutus. (Eskola & Suoranta 2000, ss. 94–97.)

Ryhmähaastattelussa voidaan edetä teemahaastattelurungon tavoin, tällöin haastatteliija huolehtii, että kaikki asiat mitkä kuuluvat haastattelu tapahtumaan käydään läpi ja samalla haastatteliija houkuttelee kaikkia haastateltavia osallistumaan keskusteluun.

Ryhmähaastattelun tavoitteisiin kuuluu, että haastattelijat keskustelevat hyvin vapaamuotoisesti, jolloin strukturoitu haastattelulomake ei sovi hyvin ryhmähaastattelun tapaisiin tilanteisiin. Kuinka paljon haastateltavia otetaan kyselyihin mukaan, riippuu siitä mitä kyselyn avulla halutaan selvittää. Jos haastateltavien ryhmäkoko kasvaa hyvin suureksi on vaarana, että kaikki asiat mitä haastateltavat kertovat on niiden tallentaminen vaikeaa. Jos haastateltavia on paljon voi keskustelu olla vähäistä, koska mitä enemmän haastateltavia on, sen vaikeampi on yleensä kertoa oma mielipide asiasta. Haastatteliijoita voi olla useampikin, monesti kaksi haastattelijaa saa luotua turvallisemman ilmapiirin, ja samalla he pystyvät saamaan keskustelusta monipuolisemman kuin yksi haastatteliija. Kaksi haastattelijaa voi myös ”kompata” toista, jos tarvetta ilmenee haastattelun aikana. Ryhmähaastattelussa saadaan tarvittaessa nopeasti ja paljon tietoa koko ryhmältä. Ryhmähaastattelun etuna on myös se, että ryhmän jäsenet muistelevat yhdessä kysyttäviä asioita, tällöin voi nousta esiin asioita mitä yksittäinen jäsen ei välttämättä muistaisi. Tutkimuksissa on huomattu, että lapsia ja vanhuksia haastateltaessa ryhmähaastattelu on kätevä tapa tehdä tutkimusta. Kun ryhmän jäsenet ovat rentoina he toimivat toisilleen sosiaalisena tukena, tällöin keskustelu on avointa

verrattuna yksilöhaastatteluun vieraan haastattelijan kanssa. (Eskola & Suoranta 2000, ss. 96–98.)

Millaisia ongelmia ryhmähaastatteluun liittyy: Pääsevätkö kaikki paikalle sovitussa aikataulussa. Miten myös haastateltavat, jotka ovat hiljaisempia saavat asiansa kerrottua. Etenkin jos ryhmässä on henkilöitä, jotka haluavat puhua paljon. Joku voi tuntea ryhmän paineen liian suureksi, eikä haluakaan sanoa asiaansa. Haastattelijan on tärkeää rohkaista kaikkia sanomaan asiansa, joka liittyy haastateltavaan asiaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, s. 63.)

5 Toteutus

Haastattelututkimus on tehty Teams-yhteydellä ja paikan päällä esim. haastateltavan oppilaitoksen tiloissa. Haastattelutilanteen ja todellisten vastausten kannalta oli suotuisaa, kun haastattelu tapahtui siten, että haastateltavat tulivat paikan päälle ja varattiin haastateltavan kanssa riittävästi aikaa ja sopivan rauhallinen tila oppilaitoksen tiloissa suorittaa haastattelu. Tällöin haastateltava pystyi tarkistaa tiettyjä asioita esim. Wilmasta tai kysymällä toiselta opettajalta.

Tutkimuksessa käytin kaikkia yllä mainittuja haastattelutapoja, jolloin sain riittävän laajan kuvan tutkittavista aihealueista. Osan haastatteluista toteutin siten, että olin haastateltavien henkilöiden kanssa kahdestaan, osan haastattelututkimuksista tein siten, että laitoin valmiita kysymyksiä kohdennetuille henkilöille ja osan kysymyksistä tein ryhmähaastattelun kautta.

Tein haastattelututkimuksen kahdessa osassa. Ensin tutustuin paikan päällä kunkin koulutuksen järjestäjän toimintatapoihin. Keskustelin eri oppilaitosten opettajien ja ammattinohjaajien kanssa opetuksen järjestelyistä. Valitsin kustakin oppilaitoksesta kaksi-kolme henkilöä, jotka tietävät miten kussakin oppilaitoksessa on tutkinnonperusteet järjestetty. Tämän jälkeen tein vielä Teamsin kautta kyselyn, missä tarkensin kysymyksiä ja vastauksia, jos ne olivat joltain osin jääneet epäselväksi. Näiden lisäksi tein kysymyksiä myös Simu-tiimin kokoontumisissa, joita järjestämme kolme-neljä kertaa vuodessa.

Ryhmähaastattelu on helppo toteuttaa, koska jokaisesta oppilaitoksesta, josta tein tutkimusta tapaamme säännöllisesti Simu-tiimin kokoontumisissa. Näissä tapaamisissa teemme kehitystyötä simulaattoriopetuksen kehittämiseksi ja tapaamisissa pystymme keskustelemaan luontevasti ja vertailemaan eri koulutuksen järjestäjien tapoja järjestää opetusta.

Tein vielä lopuksi tarkentavia kysymyksiä jokaiselle koulutuksen järjestäjän edustajalle puhelimitse. Tarkensin asioita siten, että valitsin kustakin koulusta henkilön, joka tietää parhaiten henkilöliikenteestä, tavaraliikenteestä ja ammattitutkinnoista.

5.1 Haastattelun edut ja haitat

Haastattelun monipuolisuus ja joustavuus tekee siitä sopivan erilaisiin tutkimustarkoituksiin. Koska haastattelussa ollaan keskustelutyypisessä vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa voi haastateltava suunnata tiedonhankintaa heti tekemällä jatkokysymyksiä, jos tilanne vaatii. Haastattelutilanteessa haastattelija voi saada esille myös haastateltavan vastausten taustalla olevia ajatuksia ja motiiveja. Ei kielelliset mm. ilmeet, äänen painot auttavat haastattelijaa ymmärtämään vastauksia ja tekemään jopa syventäviä kysymyksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, s. 34)

5.2 Tutkimusta varten saatava tiedonkeruu

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada mahdollisimman kattava selvitys kunkin koulutuksenjärjestäjän toimintatavoista sekä selvittää kuinka eri koulujen järjestelyt eroavat toisistaan. Tutkimuksen tarkoituksena ei ollut etsiä virheitä tai vääriä toimintatapoja, vaan tutkimuksen tarkoituksena oli vertailla eri koulutuksen järjestäjän ratkaisuja, miten he toteuttavat kunkin osaamisalan tutkinnon osat.

Ennen tiedonkeruun aloittamista on hyvä suunnitella tutkimus huolellisesti, määritellä tutkimuskysymykset ja varmistaa eettiset näkökulmat. Tutkimuksessa käytettiin erilaisia tutkimustapoja, koska sillä tavoin tutkimus pystyi tuottaa mielestäni parhaan mahdollisen tuloksen.

5.3 Kaavakyselyn esitteleminen

Opetushenkilöstö on alansa ammattilainen ja ensimmäisessä kysymyksessä paneudutaan juuri opetuksen järjestelyyn. Kyselyssä selvitettiin, miten logistiikka-alan eri tutkinnon osat on toteutettu kussakin oppilaitoksessa. Esimerkiksi logistiikka-alan työympäristössä toiminen tutkinnon osa on mahdollista suorittaa opintojen missä vaiheessa tahansa ja sen vuoksi on mielenkiintoista vertailla miten eri oppilaitokset ovat sen tuoneet opintotarjottimelle ja millä perusteilla.

Toinen kysymys koskee yritysysteistyötä. Siinä tutkittiin kuinka paljon opettajat toimivat yritysten kanssa yhteistyössä ja kuinka opettajat saavat tiedon myös yrityksissä tapahtuvista muutoksista. Tämä on huomionarvoinen seikka, koska jos opettajilla ei ole riittävää osaamista työelämän vaatimuksista ei hän pysty opettamaan opiskelijalle riittävän laajasti alan osaamistarpeita ja työelämäyhteydellä on merkittävä tuki oppimiselle. Mitä paremmin opettaja osaa opettaa opiskelijalle tutkinnonperusteiden ja työelämävaatimusten mukaisia asioita sekä luoda hyvän työelämäyhteistyön, sen parempi mahdollisuus on opiskelijalla työllistyä opiskelun jälkeen.

Kyselyssä selvitettiin myös, miten oppilaitoksissa on järjestetty ajokorttiopetus. Onko opetusta ulkoistettu autokouluille vai tapahtuuko koko ajokorttiopetus omien opettajien kautta. Kyselyssä huomioitiin, millaisia sopimuksia oppilaitos on tehnyt palveluntuottajan kanssa, jos ajokorttiopetus on ulkoistettu.

Tutkimuksessa vertailtiin myös, miten eri tutkinnon osien näytöt suoritetaan, missä opiskelun vaiheessa kukin näyttö tehdään ja miten oppilaitos toimii, jos näyttö joudutaan tekemään oppilaitosympäristössä. Käytetäänkö oppilaitos näytöissä kahta opettajaa arvioimassa näyttöä, vai onko käytettävissä arviointia varten työelämän edustajia.

Viimeisenä tarkastelukohteena oli simulaatio-opetus. Kuinka paljon sitä annetaan, onko simulaatio-opetus kytketty ajo-opetukseen, kun suoritetaan eri ajokorttivaiheita ja onko simulaatio-opetus tarjolla opintotarjottimella.

6 Opetuksen toteuttaminen tutkinnonperusteiden mukaisesti

Koska ammatilliset tutkinnon osat ovat hyvin monipuolisesti valittavissa, otin vertailuun ammatillisen tutkinnon osat, osaamisalan pakollisen tutkinnon osat sekä osan osaamisalan pakolliset valinnaiset tutkinnon osista ja valinnaisista tutkinnon osista. Oltuani puhelimitse yhteydessä jokaisen tutkimuksen kohteena olevan koulun edustajan kanssa, valitsin haastattelun perusteella yleisimmät tutkinnonosat, joita opiskelijat valitsevat henkilökohtaista osaamiskehittämissuunnitelmaan. Esittelen tutkinnon osat pääpiirteittäin ja olen ottanut toteutussuunnitelmasta keskeiset pääkohdat esiteltäväksi. Keskityn tutkinnonperusteiden esittelyssä tavaraliikenteen- sekä henkilöliikenteen tutkinnonperusteisiin. Osa osaamisalan pakolliset valinnaiset tutkinnon osat ja valinnaiset tutkinnon osat ovat ammattitaito vaatimuksiltaan samoja tavara- ja henkilöliikenne alalla, joten esittelen ko. tutkinnon osan vain toisessa osaamisalassa.

6.1 Logistiikan perustutkinnossa tavaraliikenteen osaamisalassa pakolliset tutkinnon osat

Logistiikka-alan työympäristössä toimiminen on laajuudeltaan 15 osaamispistettä. Tutkinnon perusteisiin kuuluu mm. että opiskelija hallitsee työsuhteen sopimukseen liittyviä ehtoja sekä ymmärtää työhön kuuluvia vähimmäisehtoja. Kun opiskelija aloittaa työn, hän osaa huomioida yhteisellä työpaikalla toimivien työntekijöiden roolit ja vastuut. Tämän lisäksi on tärkeää, että opiskelijan tunnistaa työpaikan vaara- ja kuormitustekijöitä. Tutkinnonosan vaatimukseen kuuluu myös, että työskennellessään logistiikka-alan yrityksessä, opiskelija tunnistaa tieto- ja työturvallisuuteen liittyvät vaarat. Yhtenä tutkinnonosan vaatimukseen kuuluu myös, se että opiskelija hallitsee ensiavun perusteet pienemmissä ensiapua vaativissa tilanteissa. Näiden vaatimusten lisäksi opiskelija osoittaa osaamisen kestävän kehityksen vaativissa työtilanteissa sekä osaa toimia työssään energiatehokkaasti. (Opetushallitus, 2021)

Kuorma- ja yhdistelmäajoneuvonkuljettaja työskentely on laajuudeltaan 35 osaamispistettä. Tähän tutkinnonosaan kuuluu, että opiskelija suorittaa vaarallisten aineiden (ADR) kappale tavarakuljetuksiin liittyvän koulutuksen ja kokeen. Opiskelijan ei tarvitse lunastaa korttia, mutta koe pitää läpäistä hyväksyttävästi. Samoin opiskelijalla pitää olla haettuna digitaalinen ajopiirturikortti, jota hän käyttää näytön yhteydessä. Opiskelija toimii siten, että hän on selvittänyt ajoneuvon kantavuuden ja kuormituskyvyn. Näiden lisäksi opiskelija kuormaa ajoneuvon säädösten ja asetusten mukaisesti. Tutkintoon kuuluu lisäksi, että opiskelija kuljettaa ajoneuvoa piha- ja terminaalialueilla, siten että hän huomioi ajoneuvon tyhjäkäyntiin liittyvät asetukset, pysäköi ajoneuvon turvallisesti ja huomioi piha-alueisiin koskevia liikennesääntöjä. Näytön yhteydessä opiskelija kuljettaa ajoneuvoa liikenteessä huomioiden liikennesäännöt ja erilaiset olosuhteet mm. liukkaus, pimeys tai ruuhkaiset tieosuudet. Opiskelija osoittaa näytön aikana suomen-, ruotsin tai saamen kielellä asiakaspalveluosaamisensa. Näytössä osoitetaan miten opiskelija estää omalla toiminnallaan kuljetusrikollisuutta mm. ajoneuvon ovien ja perälaudan lukitsemisella sekä ajoneuvosta huolehtimista taukojen aikana. (Opetushallitus, 2021)

Kuljetusalan perustason ammattipätevyys on laajuudeltaan 10 osaamispistettä. Tämän tutkinnonosan näyttö tehdään oppilaitoksessa, koska työpaikalla ei näyttöä voi suorittaa. Työelämätoimikunta ei myöskään edellytä työelämän edustajaa tutkinnonosan arviointiin. Tutkinnonosaan kuuluva koe voidaan tehdä vaihteittain koulutuksen aikana tai koko koe, kun opiskelija on saanut opetusta kaikista tavoitelauseista. (Opetushallitus, 2021)

6.2 Osaamisalan pakolliset valinnaiset tutkinnon osat

Kappaletavaran kuljettaminen kuorma- tai yhdistelmäajoneuvolla on laajuudeltaan 35 osaamispistettä. Myös tässä tutkinnonosassa on vaatimuksena mm. että opiskelija suorittaa vaarallisten aineiden (ADR) kappaletavarakuljetuksiin liittyvän koulutuksen sekä kokeen. Tutkinnonosassa on lisäksi vaatimuksena, että opiskelija tekee päivittäisen ajoonlähtötarkastuksen ajoneuvolle, osaa käyttää paperista- tai digitaalista ajopiirturia, varmistaa että ajoneuvo on kuljetukseen ja lastaukseen sopiva sekä tarkistaa kuljetukseen sopivan reitin. Tämän lisäksi opiskelija toimii työssään siten, että hän huomioi turvallisuuteen liittyviä asioita ja pukeutuu työhön liittyvien vaatimukset täyttäen. Opiskelija lastaa ajoneuvon kappaletavarakuorman ja varmistaa kuormansitomisen annettujen säästöjen mukaisesti. Tutkinnonperusteisiin kuuluu myös, että opiskelija kuljettaa ajoneuvolla kappaletavarakuljetuksen, huomioi tien kantavuuden, ajaa liikennesääntöjen mukaisesti, kuljettaa ajoneuvoa aikataulun mukaisesti sekä toimii yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. (Opetushallitus, 2021)

Lämpösäädelyjen elintarvikkeiden kuljettaminen on myös 35 osaamispisteen laajuinen. Tässä tutkinnonosassa on vaatimuksena mm. että opiskelija huomioi helposti pilaantuvien elintarvikkeiden kuljetuksen hygieniamääräysten mukaisesti, huomioi ajoneuvon lisälaitteiden kunnon lämpösäädelyä kuljetusta varten, huolehtii ajoneuvon ja työympäristön siisteydestä, varmistaa ajoneuvon kuljetustilan oikean lämpötilan sekä huomioi elintarviketuotteiden määrän ja yhteensopivuuden. Tämän lisäksi opiskelija lastaa ja purkaa kuljettamansa lämpösäädelyyn elintarvikkeiden kuljetuksen, osaa tulkita kylmälaitteiden vikakoodit tarvittaessa, osaa ennakoida kuljetustilan lämpötilan ennakkoon ennen lastausta sekä huomioi kuorman purkujärjestyksen kuljetustaloudellisesti. Näiden ammattitaito vaatimusten lisäksi opiskelija huomioi auton massan etenkin alemmilla tieverkoilla, huomioiden muut tienkäyttäjät, huomioi lepotauot lämpösäädelyssä elintarvikkeiden kuljetuksessa sekä tietää miten toimia, jos tapahtuu kuljetusvaurioita kuljettamaansa kuormaan. (Opetushallitus, 2021)

Maatalouden tuotteiden kuljettaminen on laajuudeltaan 35 osaamispistettä. Tässä tutkinnonosassa on ammattitaitovaatimuksia mm. että opiskelija ottaa tehtäväksi maatalouselinkeinoon liittyvän kuljetuksen, tekee pienet huoltotoimenpiteet, selvittää kuorman purkupaikat ja tavaramäärät eri kohteissa, sitoo kuorman säästöjen mukaisesti, huomioi tienkantavuuden alemmilla tieverkoilla. Näiden lisäksi opiskelijan on osattava vaihtaa kuorma-autoon jalka- tai vaihtolava, suojata lasti tarvittaessa, huomioida liikenneturvallinen ajotapa, osaa tiedottaa asiakkaalle, jos kuljetukseen tulee aikataulumuutos ja esiintyy asiakaspalvelussa myönteisesti. (Opetushallitus, 2021)

Raakapuun kuljettaminen on laajuudeltaan 35 osaamispistettä. Tässä tutkinnonosassa opiskelija osoittaa ammattitaitonsa mm. tarkastaa ajoneuvon, jotta tämä on sovelias ajoneuvon kunnon, varusteiden ja lisälaitteiden osalta raakapuukuljetukseen, tietää puutavaralajien määrät ja toimituspaikat, osaa kuormata puutavarakuorman siten, että pystyy purkamaan kuorman eri purkupaikkoihin kustannustehokkaasti, tietää kuorman painon ja pituuden, osaa käyttää metsäyhtiön näyttöpäättejärjestelmää, tietää purkupaikkojen aukioloajat sekä huolehtii ajoneuvon ja työympäristön siisteydestä. Tämän lisäksi opiskelija tunnistaa työhön liittyvät riskit, työskentelee turvallisesti, hallitsee kuormantekemiseen liittyvien lisälaitteiden käytön, varastoi ja arvioi välivarastoon jäävän puun määrän, käyttää sidontalaitteita kuorman varmistamiseen sekä tekee yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. (Opetushallitus, 2021)

6.3 Osaamisalan valinnaiset tutkinnon osat

Ajoneuvon huoltaminen on laajuudeltaan 25 osaamispistettä. Ammattitaitovaatimukseen kuuluu mm. että opiskelija löytää ajoneuvoa koskevan vian ja estää ajoneuvon käytön työskentelyn ajaksi, suorittaa sähköturvallisuus SFS 6002 mukaisen koulutuksen, tekee huollon ajoneuvon huolto-ohjelman mukaisesti, varmistaa ajoneuvon liikkumattomuuden huollon aikana, kysyy tarvittaessa korjaamohenkilöstöltä neuvoa sähkö- tai hybridiajoneuvon sähköttömyyden osalta sekä osaa lukea ajoneuvo pääteen antamaa informaatiota. Tämän lisäksi opiskelija lukee ajoneuvon vikakoodit, antaa apuvirtaa huollettavaan ajoneuvoon, osaa erottaa eri nestelaadut, korjaa tai vaihtaa ajoneuvon rikkoutuneet osat, pitää ajoneuvon puhtaana huollon aikana, tekee tulitöitä turvallisesta sekä lajittelee huollosta johtuvat jätteet oikeiden toimintatapojen mukaisesti (Opetushallitus, 2021)

Tavarankäsittelylaitteiden käyttö ja trukinkuljettajana työskentely on laajuudeltaan 25 osaamispistettä. Ammattitaitovaatimukseen kuuluu mm. että opiskelija osaa arvioida tavarankäsittelylaitteen työkuoron, tietää kuljettajan velvollisuuden käyttäessä tavarankäsittelylaitetta, suorittaa tavarankäsittelyn, ymmärtää mitä tarkoittaa trukin nostokapasiteetti ja painopiste-etäisyys, tietää mitä reittejä trukilla saa ajaa ja huomioi muut alueella liikkuvat laitteet, pinoaa ja hyllyttää tavarankäsittelytrukilla sekä suorittaa ajoneuvon kuormatilan lastauksen tai purkamisen. (Opetushallitus, 2021)

Työkoneenkuljettaja työskentely on laajuudeltaan 25 osaamispistettä. Tässä tutkinnonosassa ammattitaitovaatimukseen kuuluu mm. että opiskelijalla on vähintään T-luokan ajo-oikeus, tarkastaa, että ajoneuvo on toimintakunnossa ja turvallinen ennen kuin hän ottaa ajoneuvon käyttöön, lisää tarvittaessa nestettä ajoneuvon moottoriin tai hydraulikkaan ja tietää eri

vaatimuksen nesteen lisäyksen osalta, tarkastaa milloin ajoneuvon seuraava huolto on ajankohtaista, jos opiskelija havaitsee ajoneuvossa jonkin vian hän tekee arvion voiko kyseistä ajoneuvoa käyttää tehtävässä sekä osaa kiinnittää tai vaihtaa ajoneuvoon kuuluvia lisälaitteita sekä opiskelija toimii työssään turvallisesti ja vastuullisesti huomioiden mm. työpaikan ohjeet ja turvallisuusvaatimukset. Näiden lisäksi opiskelija koekäyttää työkonetta, rasvaa työkoneen ja lisälaitteet ohjeiden mukaisesti, käyttää varoitusvilkkua, suorittaa työkoneella erilaisia tehtäviä huomioiden työturvallisuuden, tekee yhteistyötä muiden alueella olevien toimijoiden kanssa sekä osaa toimia merkinantajana nostoissa. (Opetushallitus, 2021)

Maansiirtokuljetuksen suorittaminen on laajuudeltaan 35 osaamispistettä. Tässä tutkinnon osassa ammattitaitovaatimuksena on mm. että opiskelija suorittaa C-luokan ajo-oikeuden, tarkastaa ajoneuvon liikennekelpoisuuden, käyttää ajopiirturia, huomioi ajoneuvon tai lisälaitteiden huolto- tai korjaus ajankohdan, selvittää kuormattavan maa-aineksen määrän, laadun ja ominaispainon, suunnittelee kuljetukseen sopivan aikataulun ja reitin sekä opiskelija toimii työssään turvallisesti ja vastuullisesti. Tämän lisäksi opiskelija huolehtii maaston kantavuudesta lastauksen ja purkamisen aikana, huomioi tienkantavuuden reitin valinnan osalta, huomioi muut tienkäyttäjän kuljetuksen aikana, purkaa maa-aineksen kippaamalla sekä luo asiakaspalvelutilanteissa myönteistä yrityskuvaa. (Opetushallitus, 2021)

6.4 Logistiikan perustutkinnossa henkilöliikenteen osaamisalassa pakolliset tutkinnon osat

Linja-autonkuljettaja työskentely on laajuudeltaan 35 osaamispistettä. Tässä tutkinnon osassa ammattitaitovaatimuksena on mm. että opiskelija suorittaa D-luokan ajo-oikeuden, tarkastaa ajoneuvon asiakirjat ja liikennekelpoisuuden, käyttää työssään digitaalista kuljettajakorttia, osaa tunnistaa omaan tilaansa liittyvät riskit sekä arvioi ajo- ja työkuuntensa, pukeutuu työtehtävän mukaisesti, tekee kuljettajalle kuuluvat pienimuotoisia ajoneuvon huolto- ja korjaustoimenpiteitä, huolehtii että ajoneuvo on matkustamon ja kuormatilan osalta valmis työtehtävään sekä tarkistaa ajoneuvon suurimman sallitus matkustaja- ja kuorman määrän. Tämän lisäksi opiskelija noudattaa kuormauksen ja kuljetuksen aikana yrityksen antamia ohjeita, kuljettaa ajoneuvoa turvallisesti ja taloudellisesti erilaisissa liikennetilanteissa, toimii asiakaspalvelutilanteissa suomen-, ruotsin- tai saamen kielellä,

käyttäytyy hyvien asiakaspalvelutapojen mukaisesti, huolehtii matkustajien ja tavaroiden turvallisuutta matkan aikana, osaa toimia erilaisissa konfliktitilanteissa yrityksen ohjeiden mukaisesti sekä tietää toimintatavat erilaisissa tapaturma- ja sairastumistilanteissa.

(Opetushallitus, 2021)

6.5 Osaamisalan pakolliset valinnaiset tutkinnon osat

Kaupunki- ja seutuliikenteenkuljettaja työskentely on laajuudeltaan 35 osaamispistettä.

Tässä tutkinnon osassa ammattitaitovaatimuksena on mm. että opiskelijalla on D-luokan ajo-oikeus, tarkastaa ajoneuvon liikennekelpoisuuden ja huolehtii rahastus- ja kortinlukijalaitteiden toimivuuden, käyttää linjakilpiä työtehtävän mukaisesti, huolehtii ajankäytöstä siirtyessä lähtöpaikkaa sekä huolehtii matkustajien turvallisuudesta. Tämän lisäksi opiskelija neuvoo asiakasta linjavuorojen vaihtoon liittyvissä asioissa, hallitsee alueella käytettävän lippujärjestelmän käytön, noudattaa reitin mukaista aikataulua, ajaa pysäkillä turvallisesti huomioiden muut tienkäyttäjät, noudattaa liikennesääntöjä ja kuljettaa ajoneuvoa turvallisesti ja taloudellisesti, tekee tarvittavat toimenpiteet ajoneuvon ja lippujärjestelmien osalta vuoron loppuessa, sekä ohjeistaa kuljettajan vaihtuessa seuraavaa työntekijää. (Opetushallitus, 2021)

Palveluliikenteen kuljettajana työskentely on laajuudeltaan 35 osaamispistettä. Tässä tutkinnon osassa ammattitaito vaatimuksena on mm. että opiskelija suorittaa vähintään D1-luokan ajo-oikeuden, valmistelee ajoneuvon palveluliikennekuljetusta varten, toimii työssään työturvallisuusvaatimusten mukaisesti, suunnittelee ja ottaa vastaan palveluliikennekuljetuksen ottaen huomioon aikataulun, reitin ja ajankäytön, osaa käyttää ajoneuvon turvalaitteita ja varusteita, huomioi suurimman sallitun matkustajamäärän, ottaa työssään huomioon asiakkaiden erityispiirteet, huomioi erilaisten asiakkaiden tarpeet työskentelyssä vammaisten ja liikuntarajoitteisten matkustajien kanssa sekä tarkastaa mahdolliset löytötavarat ja toimii niiden osalta annettujen ohjeiden mukaisesti.

(Opetushallitus, 2021)

Tilausliikenteen kuljettajana työskentely on laajuudeltaan 35 osaamispistettä. Tässä tutkinnonosassa ammattitaitovaatimuksena on mm. että opiskelija suorittaa D-ajoluokan ajo-oikeuden, varmistaa ajoneuvon liikennekelpoisuuden sekä tarkistaa mahdolliset viat ja ilmoittaa niistä annettujen ohjeiden mukaisesti, huolehtii ajoneuvon siisteydestä, hallitsee ajankäytön siten että aikataulun mukaisesti asiakkaan luona, toimii työssään turvallisesti ja vastuullisesti, varmistaa tilausajosopimuksen ohjeet, varmistaa nouto- ja jättöpaikat sekä reitin, huomioi erityisryhmien tarpeet. Näiden lisäksi opiskelija suorittaa tilausajokuljetuksen

huomioiden aikataulun, ajoneuvon mitat ja massat sekä sallitun matkustajamäärän, ajaa turvallisesti ja taloudellisesti, huolehtii ajoneuvon siisteydestä, toimii asiakaspalvelutilanteissa, hoitaa tarvittavat kuulutukset, toimiin yrityksen edun mukaisesti asiakaspalvelutilanteissa, ymmärtää ja osaa kertoa asiakkaille tauon merkityksen sekä tekee työvuoron lopettamistoimet annettujen ohjeiden mukaisesti. (Opetushallitus, 2021)

Kaukoliikenteen kuljettaja työskentely on laajuudeltaan 35 osaamispistettä. Tässä tutkinnon osassa ammattitaitovaatimuksena on mm. että opiskelija suorittaa D-luokan ajo-oikeuden, tarkistaa ajoneuvon liikennekelpoisuuden, noudattaa työ- sekä ajoaikalakia, toimii työssään turvallisesti ja vastuullisesti, opastaa asiakasta linjavuorojen vaihtotilanteissa, hallitsee erilaiset lippujärjestelmät, huomioi pysäkillä ajaessa muut tienkäyttäjät, huolehtii ajoneuvon turvalaitteiden käytöstä sekä ajaa ajoneuvoa liikenteessä turvallisesti ja taloudellisesti. Näiden lisäksi opiskelija toimii asiakaspalvelutilanteissa yrityksen imagon mukaisesti, huolehtii että ajotehtävään liittyvät tauot ovat lainsäädännön mukaisia sekä tekee tarvittavat lopetustoimenpiteet työvuoron jälkeen. (Opetushallitus, 2021)

6.6 Osaamisalan valinnaiset tutkinnon osat

Koulukuljetuksen kuljettajana työskentely on laajuudeltaan 25 osaamispistettä. Tässä tutkinnon osassa ammattitaitovaatimuksena on mm. että opiskelija suorittaa vähintään D1-luokan ajo-oikeuden, tarkistaa ajoneuvon liikennekelpoisuuden ja ajoneuvoon liittyvien varusteiden kunnon, huolehtii että matkustajat käyttävät turvavöitä ja istuvat omilla paikoillaan, huomioi suurimman sallitun matkustaja määrän, kuljettaa koulukuljetusautoa turvallisesti ja taloudellisesti, parantaa ammattinsa arvostusta ja luo myönteisen kuvan edustamansa ammattia kohtaan, huomioi oppilaiden erilaiset taidot ja kyvyt koulukuljetusmatkan aikana, luo turvallisen ilmapiirin kuljetuksen aikana, ymmärtää aikataulun tärkeän merkityksen, huolehtii löytötavaroista sekä tekee tiivistä yhteistyötä sidosryhmien kanssa. (Opetushallitus, 2021)

6.7 Työelämäyhteistyö

Oppilaitoksen ja työelämän välinen yhteistyö on tärkeä osa ammatillista koulutusta ja oppimista. Se tarjoaa opiskelijoille mahdollisuuden soveltaa oppimaansa käytännön tilanteissa, kehittää työelämätaitojaan, ja luoda suhteita tuleviin työnantajiin. Yhteistyö

hyödyntää myös oppilaitoksia ja yrityksiä, sillä se edistää koulutuksen laatua, vastaavuutta ja ajantasaisuutta sekä tukee työelämän kehittämistä ja innovaatioita. On hyvä muistaa, että opettajan työ on hyvin monipuolista, on hänen opetettavan aiheen lisäksi huolehdittavan myös opiskelijan henkisestä jaksamisesta. Näin on realistista olettaa, ettei opettaja pysy koko aikaa työelämän vaatimuksen mukana, vaan hänen pitää olla työelämän kanssa jatkuvassa vuoropuhelussa ja näin pystyä opettamaan työelämän vaatimusten mukaisesti niitä asioita, joita töissä vaaditaan.

Työelämän ja oppilaitoksen välinen yhteistyö voi toteutua monella eri tavalla. Esimerkiksi: Työssäoppiminen eli jakso, jolloin opiskelija on työpaikalla ilman korvausta opettelemassa opiskelemaansa alaa. Yhteistyö mahdollistaa opiskelijoille työharjoittelupaikkoja ja muita mahdollisuuksia hankkia käytännön kokemusta alalta. Tällainen käytännön kokemus voi auttaa opiskelijoita soveltamaan oppimiaan taitoja käytännössä ja ymmärtämään paremmin työelämän vaatimuksia.

Oppisopimuskoulutus eli opiskelijalla ja työnantajalla on työsuhteeseen perustuva sopimus. Tällöin oppiminen tapahtuu pääosin työpaikalla ja mutta tarvittaessa opiskelija opiskelee myös osan koulutuksesta oppilaitoksessa.

Opiskelijaprojektit, joissa opiskelijat toteuttavat työelämälähtöisiä projekteja. Näissä opiskelijat ratkaisevat yritysten tai muiden organisaatioiden antamia tehtäviä. Myös yritykset voivat osallistua yhteistyöhön oppilaitosten kanssa yhteisten projektien tai tutkimushankkeiden parissa. Tällaiset hankkeet voivat tuottaa hyödyllisiä tuloksia sekä oppilaitokselle että yrityksille, samalla tarjoten opiskelijoille mahdollisuuden työskennellä aitojen haasteiden parissa.

Oppilaitosvierailut eli yritysten tai muiden organisaatioiden järjestämät tilaisuudet, näissä he pääsevät esittelemään toimintaansa ja tarjoamaan opiskelijoille tietoa työmahdollisuuksista ja rekrytoinnista. Oppilaitokset voivat järjestää myös rekrytointitapahtumia, joissa yritykset voivat tavata potentiaalisia työntekijöitä. Tämä luo siltaa opiskelijoiden ja työnantajien välille ja auttaa työnantajia löytämään lahjakkaita yksilöitä.

Säännöllinen vuoropuhelu oppilaitosten ja yritysten välillä auttaa molempia osapuolia ymmärtämään paremmin toistensa tarpeita. Tällainen avoin kommunikaatio auttaa säilyttämään kumppanuuden ja mahdollistaa joustavuuden vastata muuttuviin työmarkkinaolosuhteisiin.

Työelämälähtöinen opetusmateriaali, jossa yritykset voivat antaa panoksensa opetusmateriaalin kehittämiseen, varmistaa että opiskelijat saavat opetusta, joka on käytännönläheistä ja ajanmukaista.

Haastattelututkimuksen avulla on hyvä vertailla eri koulutuksenjärjestäjän logistiikanopetuksen osalta kuinka laajaa ja syvää on oppilaitoksen ja työelämän yhteistyö. Tässä on todennäköisesti eroja, koska paikalliset yritykset voivat olla hyvinkin erilaisia suhteessa oppilaitosyhteistyöhön. Myös isot valtakunnalliset yritykset, jotka toimivat vertailukoulujen toiminta-alueella helpottavat monesti yhteistyön rakentamista. (Opetushallitus, 2021)

6.8 Ajokorttiopetus

B eli henkilöauton ajokorttia hankkivan opiskelijan täytyy suorittaa ensimmäiseksi EAS-koulutus (ensimmäisen ajokortin suorittajan koulutus). Tämä koulutus on pakollinen kaikille, jotka ajavat ajokorttia ensimmäistä kertaa. Opetus määrä on 4 tuntia teoriaopetusta liikenteen perusteista. Opiskelija saa EAS tuntien aikana perustiedot liikennejärjestelmästä, liikenteen vuorovaikutuksista sekä erilaisista riskeistä, koulutuksessa huomioidaan myös erilaisten tienkäyttäjryhmien turvallisuuteen vaikuttavista tekijöistä. Tuntien aikana opetellaan myös moottorikäyttöisten ajoneuvojen ajamiseen kuuluvista vastuista ja velvollisuuksista sekä miten otat huomioon omalla ajotavalla turvallisen ja ympäristöystävällisen ajotavan vaatimukset. Tätä koulutusta ei opiskelijan tarvitse suorittaa, jos hän on suorittanut jonkun ajokortin jo ennen toisen asteen opintojen alkua esim. mopo (AM120) tai traktorikortin (T).

Henkilöauton kuljettajaopetukseen sisältyy edellä mainitun opetuksen lisäksi vähintään 18 tuntia opetusta, joista 10 tuntia on ajo-opetusta. Tämän lisäksi opiskelijan pitää suorittaa riskientunnistamiskoulutus, johon sisältää 4 teorialuntia ja 4 ajotuntia riskien tunnistamisesta ja hallinnasta, tähän osioon kuuluu ajaminen pimeällä ja liukkaalla. Ajo-opetuksen vähimmäismäärästä voidaan ajo-opetusta antaa ajosimulaattorilla enintään 5 tuntia.

Tutkinnonperusteisiin logistiikan alalla kuuluu, että opiskelija suorittaa vähintään C-luokan ajo-oikeuden (kuorma-auto). Poikkeuksena on mahdollista opiskella linja-autonkuljettajaksi ilman C ajo-oikeuden saamista, siis suoraan ajokorttiluokkaan D. Tällöin linja-autossa pitää myös olla opettajalla vähintään jarrupoljin, jolla hän voi vaikuttaa ajoneuvon hallintaan. Tutkimuksen kohteena olevissa kouluissa ei tätä mahdollisuutta ole, vaan kaikissa Poveri-verkoston kouluissa suoritetaan myös C ajo-oikeus. C-ajokorttia varten opiskelija

opetusmäärät ovat vähintään 12 tuntia teoriaopetusta ja 10 tuntia ajo-opetusta. Ajo-opetusta annettaessa voidaan simulaattorilla antaa vähimmäisopetusmäärästä enintään 20 % kun käytetään kuljetusturvan C-luokan opetussuunnitelmaa.

Opiskelija voi valmistua myös yhdistelmäajoneuvon tai linja-autonkuljettajaksi, silloin ajo-opetusmäärä on vähintään 30 tuntia. Näissä molemmissa osaamisaloissa ei simulaattoriopetusta ole rajoitettu, vaan tarvittaessa vaikka kaikki ajo-opetustunnit voidaan suorittaa simulaattorilla. Ammattipätevyyteen kuuluvaa ajo-opetusta voidaan simulaattorilla antaa siten, että 280 h kestävään ammattipätevyysopetukseen voi simulaattorilla antaa 8 tuntia ja 140 h kestävään opetukseen voi simulaattorilla olevan opetuksen osuus olla 4 tuntia. Ammattipätevyyden ajo-opetusta pitää antaa opiskelijalle siten, että 280 h kestävään opetukseen pitää sisältää ajo-opetusta 20 h ja 140 h kestävään opetukseen pitää sisältää vähintään 10 h ajo-opetusta. (Traficom, 2023)

6.9 Simulaatio-opetus

Simulaatio-opetuksen tarkoituksena on luoda mahdollisimman todentuntuinen oppimistilanne, jossa opiskelija voi harjoitella käytännöntaitoja monissa logistiikka-alan työtehtävissä. Simulaatio-opetuksessa opiskelija voi harjoitella turvallisessa ympäristössä ja kehittää työn vaatimia valmiuksia suoriutua turvallisesti ja taloudellisesti aidoista tosielämän tilanteista. Simulaatio-opetuksen ehdottomat hyödyt ovat ne, että opiskelija voi harjoitella erilaisten vaativien taitojen hallintaa, joita ei pystytä helposti harjoittelemaan oikeassa käytännön tilanteissa. Näitä ovat mm. trukkien käyttö vilkkaassa terminaalissa, maarakennuskoneen ajamista lavetille, joka etenkin logistiikan opiskelijalle on hankalampi järjestää tai puutavarannosturin käyttöharjoituksia. Puutavarannosturin käyttöharjoituksissa on nosturin liikkeiden ja vipujen oppiminen tärkeää ja kun opiskelija harjoittelee riittävästi, tulee nosturin käytöstä luontevaa ja turvallista, tällöin siirtyminen oikean nosturinkäyttöön on helpompaa. Kun harjoitukset rakennetaan siten, ettei opiskelija pääse etenemään ennen kuin edellinen taso on hyväksyttävästi suoritettu, niin silloin varmistetaan, että opiskelija on oppinut ja ymmärtänyt tehtävän vaatimukset ja tarkoituksen. Simulaattorilla pystytään opettelemaan myös tilanteita, miten yhdistelmäajoneuvo käyttäytyy, jos rengas puhkeaa liikennetilanteessa, esim. tällaista harjoitusta ei voida tehdä turvallisesti muutoin kuin simuloimalla tapahtuma. Simulaatio-opetus on järkevää myös kestävän kehityksen näkökulmasta, silloin ei uusiutumattomia luonnonvaroja tuhlaa. Myös opiskelijoiden itsenäinen ongelmien ratkaisukyky harjaantuu simulaattorin eri tehtävien avulla.

Tärkeä osa simulaattoriopetuksessa on myös se, että opettajien pedagoginen ja tekninen osaaminen paranee, kun hän ohjaa opiskelijoita simulaatiotehtävien parissa.

Simulaattoreiden käyttö auttaa myös opiskelijoiden tasa-arvoiseen oppimiseen, koska harjoitusolosuhteet ovat kaikille opiskelijoille samanlaiset. Koska harjoitusten määrä on käytännöllisesti katsoen rajaton, näin myös opiskelijat, jotka tarvitsevat enemmän harjoittelua pystyvät oppimaan turvallisesti koneiden käytön.

Simulaatio-opetus on tullut logistiikanopetukseen hyvin yleisesti käyttöön. Edellä mainittujen ja ajo-opetuksen lisäksi simulaattoreilla voidaan opetella mm. kaivinkoneen, pyöräkuormaajan, puskutraktorin sekä kappaletavaranosturin käyttöä.

Haastattelututkimuksen yhtenä tarkoituksena on vertailla miten, tutkimuksen kohteina olevissa kouluissa hyödynnetään simulaatio-opetusta, millaisia simulaattoreita on käytössä, kuinka paljon opettajat kehittävät itseään simulaattorin käyttöön ja millä vuosikurssilla simulaattoreita käytetään eniten.

7 Oppilaitosten opetuskäytänteiden esittely

Oppilaitosten opetuskäytänteiden esittelyssä tulen käymään pääpiirteittäin, miten oppilaitokset ovat toteuttaneet vertailtavia tutkimuskohteita. Jos haastattelututkimuksen aikana on ilmennyt sellaisia asioita, joita ei tähän tutkimukseen haluta kertoa, olen jättänyt sellaiset asiat tutkimushaastatteluvertailusta pois. Kaikilla vertailussa mukana olevilla oppilaitoksilla on tarjolla logistiikan perustutkinnon lisäksi joko maarakennuksen tai metsäalan perustutkintoja, joissa suoritetaan myös kuljetusalan perustason ammattipätevyys. Koska yleensä kuljetusalan perustutkinnon ammattipätevyyden saamiseksi vaaditaan myös B- ja C- luokan ajo-oikeus, ovat myös edellä mainitut tutkinnot vertailussa mukana. Poikkeuksena tähän on Riveria, jossa on tarjolla muihin poiketen myös kaivosalan perustutkinto.

7.1 Riveria (Joensuu)

Riverialla annetaan logistiikan opetusta Joensuun keskustassa (Jukolassa), samassa yhteydessä toimii myös maarakennuksen toimipiste, joiden opiskelijat suorittavat myös perustason ammattipätevyyden. Tämän lisäksi Valtimon toimipisteen metsäalan perustutkinnon opiskelijat aloittavat opinnot Jukolan toimipisteessä. Ensimmäisen opintovuoden jälkeen opiskelijat siirtyvät opiskelemaan Valtimolle. Myös metsäalan perustutkinnon opiskelijat suorittavat perustason ammattipätevyyden. Näiden lisäksi

Riverialla voidaan suorittaa kaivosalan perustutkinto Outokummussa, myös näillä opiskelijoilla on mahdollisuus suorittaa perustason ammattipätevyys. (Riveria, n.d.)

7.1.1 Opetuksen toteuttaminen

Logistiikan työympäristössä toimimisen näyttö suoritetaan ensimmäisenä vuotena.

Opiskelijat henkilökohtaistetaan yleensä kuorma-autonkuljettajaksi ja ne opiskelijat, jotka haluavat valmistua linja-autonkuljettajaksi henkilökohtaistetaan tähän tutkinnonosaan viimeistään toisen vuoden alussa.

Opiskelijat valitsevat yleisimmin osaamisalan pakollisista valinnaisista tutkinnonosista kappaletavaran kuljettaminen ja lämpösäädelyjen elintarvikkeiden kuljettaminen.

Osaamisalan valinnaisista tutkinnonosista opiskelijat valitsevat yleisimmin maansiirtokuljetuksen suorittaminen, työkoneen kuljettajana työskentely, terminaalissa toimiminen, tavarankäsittelylaitteiden käyttö ja trukinkuljettajana työskentely sekä yhdyskuntajätteiden kuljettaminen.

Linja-autonkuljettajaksi valmistuvat valitsevat yleisimmin osaamisalan pakollisista valinnaisista tutkinnon osista kaupunki ja seutuliikenteen kuljettajana työskentelyn ja tilausliikenteen kuljettajana työskentelyn. Osaamisalan valinnaisista tutkinnonosista opiskelijat valitsevat yleisimmin koulukuljetuksen kuljettajana työskentelyn.

Näytöt tehdään pääasiassa työpaikoilla, mutta valinnainen tutkinnon osa maansiirtokuljetuksen suorittaminen ja työkoneen siirtokuljetuksen suorittaminen tehdään välillä oppilaitosympäristössä. Näihin näyttöihin on hyvä perusta se, että logistiikalla ja maarakennuksella on jonkin verran yhteistyötä, joten esim. työkoneiden siirto eri työmaiden välillä tapahtuu opiskelijoiden tekemänä. Myös maansiirtokuljetukset, rakennusten purkutöiden kuljetukset ja lumenajot koulujen sekä yliopiston kiinteistöiltä edistävät kahden eri alan yhteistyötä. Edellä esitettyjen tutkinnon osien näytöissä on aina toisena arvioitsijana työelämän edustaja.

Osaamisalan valinnainen tutkinnon osa ajoneuvon huoltaminen näyttö tehdään välillä oppilaitoksen huoltohallissa, mutta arvioinnissa on aina toisena arvioitsijana työelämän edustaja.

Työpaikkaohjaaja koulutus on Riverialla logistiikan alalla hyvin pienimuotoista ja siihen on tulossa parannusta siten, että oppilaitos aloittaa työpaikoille suunnatun koulutuksen, jossa etsitään työpaikoilta halukkaita työntekijöitä valmistua työpaikkaohjaajiksi.

Riverialla kokeillaan ADR-opetuksen osalta sitä, että tämä opetus annetaan jo toisena vuonna. Tällä kokeilulla katsotaan, sitoutuisivatko opiskelijat paremmin ko. koulutukseen, koska kolmantena opiskeluvuonna opiskelijat ovat monesti työpaikoilla työ- tai oppisopimuksella. (Riveria, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.1.2 Työelämäyhteistyö ja sen toteuttaminen oppilaitoksessa

Riverialla on hanke, jossa hankittiin täyssähkökuorma-auto koulun käyttöön. Kuorma-auto tulee olemaan pääasiassa koulun omassa ajo-opetuksessa, mutta täyssähkökuorma-autolla tullaan opettamaan myös eri yrityksissä olevia kuljettajia, miten täyssähkökuorma-autolla ajaminen eroaa dieselkäyttöisestä kuorma-autosta. Kuorma-auton hankinnan yhtenä tarkoituksena oli lisätä yhteistyötä logistiikka-alan yritysten kanssa.

Logistiikka-alan yhteistyö kumppaneita on myös Schenker, jolla on isohko terminaali Joensuussa. Terminaalissa on jatkuvasti eri luokkien opiskelijoita harjoittelemassa mm. valinnaista tutkinnonosaa terminaalissa työskentely. (Riveria, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.1.3 Ajokorttiopetuksen toteuttaminen

Riverialla ajo-opetus on ulkoistettu osittain. Ajo-opettajat, jotka ovat paikallisen autokoulun palveluksessa, opettavat B, C, D ja CE ajokorttiluokkia. Riverialla on katsottu parhaaksi tavaksi ulkoistaa ajokorttiopetus, koska opetus ulkoistettuna on monesti kokonaistaloudellisesti järkevä ratkaisu. Ulkoistamisen Riverialla tekee helpoksi se, että opettajat, jotka toimivat paikallisen autokoulun palveluksessa ovat tehneet jo pitempään pienimuotoista yhteistyötä oppilaitoksen kanssa. Ilman hyvää yhteistyötä ei palvelun ulkoistamisesta saada niitä hyötyjä mitä opetuksen ulkoistamisvaiheessa lähdetään hakemaan.

Ajo-opetus on ulkoistettu siten, että palveluntuottajat eli autokoulun opettajat, opettavat noin puolet kaikesta ajo-opetuksesta ja Riverian omat liikenneopettajat opettavat noin puolet. Riverialla on sellainen käytäntö, että ammatilliset opettajat eivät opeta liikenneopetusta, eikä liikenneopettajat ota näyttöjä vastaan. Ammatilliset opettajat opettavat kuitenkin osaksi

ammattipätevyys ajo-opetusta yhdessä palveluntuottajan kanssa. (Riveria, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.1.4 Simulaatio-opetus

Simulaatio-opetus tapahtuu Rivieralla siten, että logistiikassa on käytössä 6 kappaletta simulaattoreita ja maarakennusosastolla on käytössä 4 kappaletta simulaattoreita. Molemmat koulutusalat käyttävät simulaattoreita ristiin, tämä on käytön kannalta helppoa ja järkevää, koska koulutusosastojen fyysinen sijainti on samalla tontilla.

Simulaatio-opetus ei ole opettajälähtöistä, vaan opiskelijat pääsevät harjoittelemaan simulaattorilla silloin kuin se on heille mahdollista. Riverialla ei myöskään anneta ajokortti- eikä ammattipätevyys ajo-opetusta simulaattorilla. (Riveria, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.2 Sakky (Kuopio)

Sakkyllä annetaan logistiikan opetusta Kolmisopen yksikössä ja metsäalan opetusta Toivalan yksikössä, joiden opiskelijat suorittavat myös perustason ammattipätevyyskoulutuksen. Toivalan yksikkö sijaitsee noin 15 km päästä logistiikan toimipisteestä. Opetus näiden alojen välillä on sovittu siten, että logistiikan opettajat käyvät opettamassa myös perustason ammattipätevyyteen kuuluvat teoria- ja ajo-opetuksen. Liukkaankelin ajo-opetuksen Sakkyyn opiskelijat suorittavat Ysaon ajoharjoitteluradalla. (Sakky, n.d.)

7.2.1 Opetuksen toteuttaminen

Logistiikan työympäristössä toimiminen, tutkinnonosan näyttö tehdään Sakkylla samalla tavalla kuin useassa muussakin oppilaitoksessa. Peruskoulusta suoraan tulleet opiskelijat tekevät näytön yleensä ensimmäisenä vuotena ja ns. jatkuvan haun opiskelijat tekevät sen mahdollisimman nopeasti opiskelun alkupuolella. Oppilaitos on kehittänyt tähän tutkinnonosaan lisäkysymyskaavakkeen, jolla saadaan mitattua vielä paremmin ja laajemmin, onko opiskelija sisäistänyt tutkinnonosan vaatimukset. Tämän näytön jälkeen opiskelijat valitsevat opiskelevatko he henkilö- vai tavaraliikennettä.

Peruskoulusta tulevat logistiikan opiskelijat henkilökohtaistetaan kuorma-autonkuljettajaksi ja jos opiskelija osoittaa riittävän paljon kiinnostusta alaa kohtaa, hänellä ei ole paljon

poissaoloja, hän ei ole menettänyt ajokorttia opiskelun aikana ja hän on työssä oppimassa sellaisessa yrityksessä, missä voidaan tehdä näyttö yhdistelmäajoneuvonkuljettajana työskentely, hänelle voidaan hoks muutoksella valita tämä tutkinnonosa.

Näytöt tehdään pääasiassa työpaikoilla. Osaamisalassa linja-autonkuljettajatutkinnot suoritetaan pääasiassa työpaikoilla, joitakin poikkeuksia silti on. Esim. tutkinnonosa tilausliikenteen kuljettajana työskentely tehdään yleensä oppilaitosympäristössä. Tämä tutkinnonosa on vaikea suorittaa työpaikalla, koska tilausajot Kuopion seudulla ovat monesti monen päivän mittaisia eikä opiskelijalla ole välttämättä mahdollisuutta opetella tätä tutkinnonosaa. Joskus syynä, miksi tämä tutkinnonosa suoritetaan koululla, on se että yritykset joihin opiskelijat menevät harjoittelemaan ei ole tarjolla sellaisia tilausajoja, jotta näyttö voitaisiin suorittaa. Osa syynä on myös se, että Sakkylä on paljon koulun omia tilausajoja, joissa opiskelijat pääsevät tekemään tämän tutkinnonosan tutkinnonperusteiden mukaisesti.

Valinnaista tutkinnonosaa ajoneuvojen huoltaminen ei henkilöliikennepuolella valita juuri ollenkaan. Syynä on monesti se, että henkilöliikennealan yritykset ovat ulkoistaneet ajoneuvojen huoltotoimenpiteet niihin erikoistuneisiin yrityksiin. Tällöin opiskelija ei pysty opettelemaan, saati tekemään siitä näyttöä. Toinen syy on myös se, ettei Sakkylä ole omaa korjaamo- ja huoltotoimintaa, jossa näitä tutkinnonosan vaatimuksia voisi opetella. Tämä tutkinnonosan pois jättäminen koskee molempia koulutushaaroja eli henkilö- ja tavaraliikennettä.

Tutkinnonosan yritystoiminnan suunnittelu valitsee moni logistiikanopiskelija. Tähän on syynä se, että Sakkyn opetustarjonnassa on hyvät valmiudet ko. tutkinnonosan suorittamiseen. Myös muutaman opettajan kiinnostus opettaa tätä tutkinnonosaa ja heidän innostuneisuutensa saa opiskelijat valitsemaan tämän tutkinnonosan. Opiskelijat tekevät opiskelun aikana kuvitteellisen yrityksen ja tekevät siitä kirjallisen raportin. Tämä tutkinnonosa oli Sakkylä huomattavasti useammin valittu kuin muilla tutkimukseen kuuluvilla oppilaitoksilla. (Sakky, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.2.2 Työelämäyhteistyö ja sen toteuttaminen oppilaitoksessa

Sakkylä on yhteistyötä monien kuljetusalan yritysten kanssa mm. Schenker, joka toimii samalla tontilla Sakkyn logistiikanopetuksen kanssa. Oppilaitoksen ja kuljetusyrityksen läheisyys tuo monia etuja, sillä oppilaiden on helppo lähteä koulunpihasta esim. jakelukuorma-auton mukaan päiväksi oppimaan tai oppilaat pystyvät menemään, vaikka

kesken opiskelupäivän Schenkerin terminaaliin opettelemaan ajoneuvojen lastausta ja purkamista. Sakkyllä on myös sisälogistiikan osaamisalan koulutusta ja heille tallainen yhteistyö on hyvinkin luontevaa.

Näiden lisäksi Sakky kutsuu paikallisia yhteistyökumppaneita eli logistiikka-alan yrityksen edustajia vuosittaisiin palavereihin. Näissä kokoontumisissa käsitellään opetuksen tasoa ja työelämän tarpeita. Työelämän edustajat saavat antaa toiveita oppilaitoksen suuntaan, miten opetus tulisi järjestää, että heidän intressinsä tulisi myös huomioon.

Sakky kuuluu Trans Edu verkostoon ja siitä kautta heillä on paljon yhteistyötä mm. Kuljetus Kantola Koramon, Posti, Pohjolan liikenne, Kuopion liikenne, BlueCargo sekä Tila-autojen kanssa. (Sakky, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.2.3 Ajokorttiopetuksen toteuttaminen

Sakkylla ajokorttiopetuksessa B eli henkilöauton ajokortti on ulkoistettu autokoululle. Riskienhallintakoulutuksen teoria ja ajo-opetus osuuden hoitaa palvelujentuottaja. Ajokokeen maksaa oppilaitos. Pääsääntöisesti raskaimmat luokat eli C-, CE- ja D-luokan ajo-opetuksen opettavat oppilaitoksen omat liikenneopettajat. Poikkeuksena on, että joskus C-ajokorttiopetusta on jouduttu opettajapulan vuoksi ostamaan paikalliselta autokoululta. Sakkylla osa opettajista opettaa ainoastaan ajo- tai ammattipätevyysajo-opetusta, mutta osa opettajista opettaa luokkaopetusta, ammatillisen opetuksen käytännön harjoituksia sekä liikenneopetusta.

Metsäalankoululla opiskelijat, jotka suorittavat perustason ammattipätevyyden, hoitavat itse B-ajokortin hankkimisen. Koulutuksenjärjestäjä ei osallistu kortin hankintaan, koska tämä tutkinnonosa ei ole pakollinen metsätalouden perustutkinnon opiskelijalle. Tämä tutkinnon osa kuuluu valinnaisiin tutkinnon osiin eli opiskelija voi valmistua myös ilman tätä tutkinnon osaa. (Sakky, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.2.4 Simulaatio-opetus

Simulaatio-opetus tapahtuu 14 simulaattorin avulla. Simulaattoriopetus laitetaan koulun Wilman kautta vuosisuunnitelmaan, jolloin saadaan huolehdittua se, että kaikki opiskelijat ovat vuorollaan simulaattoriluokassa. Simulaatio-opetus on opettajalähtöistä, eli opettaja on paikalla luokassa ja silloin opiskelijat harjoittelevat heille tarkoitettuja harjoitteita. On vaarana, Jos opiskelijat ovat simulaatioluokassa keskenään on vaarana, että he eivät tee harjoituksia

siten kuin ne on tarkoitettu. Osa ammattipätevyysajo-opetuksesta suoritetaan simulaattorilla, tämän lisäksi yhdistelmäajoneuvokorttiin (CE) tähtäävästä opetuksesta annetaan simulaattorilla 6–10 tuntia. Kuorma-auto (C) ja linja-auto (D) korttiin tähtäävää opetusta annetaan simulaattorilla satunnaisesti. Sakkyllä on huomioitu, että simulaatio-opetuksella on merkittävä säästö niin ajoneuvokaluston riittävyyden kuin ilmastonkin kannalta. (Sakky, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.3 Esedu (Mikkeli)

Esedulla Mikkeliissä annetaan logistiikan opetusta Kinnarin toimipisteessä. Koulu toimiin Mikkelin pohjoispuolella vuokratiloissa ja on läheisessä yhteydessä Raskaspariin, joka tekee raskaankaluston huolto- ja korjaustöitä sekä Schenker kuljetusyrityksen kanssa.

Esedulla voi myös opiskella metsäalan perustutkinnon, jossa on mahdollista suorittaa perustason ammattipätevyys. Metsäalan perustutkinnon voi suorittaa kahdessa toimipisteessä, joista toinen sijaitsee Mikkeliissä Otavankadulla ja toinen toimipiste on Pieksämäellä, noin 70 km päästä Mikkelistä.

Molemmissa metsäalan toimipisteissä on omat opettajat, jotka opettavat suurimmaksi osaksi perustason ammattipätevyyden teoriatunnit sekä kokonaan ajokorttiopetuksen ja perustason ammattipätevyyden ajo-opetuksen. (Esedu, n.d.)

7.3.1 Opetuksen toteuttaminen

Mikkeliissä suurin osa peruskoulusta suoraan tulleista logistiikanopiskelijoista henkilökohtaistetaan tutkintonimikkeellä yhdistelmäajoneuvonkuljettaja. Jos opiskelijan opinnot eivät etene riittävästi, opiskelija ei ole tehnyt CE-teoriakoetta kolmannen luokan keväällä, hän ei osoita riittävää kiinnostusta yhdistelmäajoneuvonkuljettajan ammattia kohtaan tai hän haluaa vain omasta halusta valmistua kuorma-autonkuljettajaksi, hänellä on mahdollisuus valmistua myös tällä tutkintonimikkeellä.

Tutkintonimikkeellä linja-autonkuljettaja valitsee hyvin harva peruskoulusta tulleista opiskelijoista. Jos opiskelija valitsee tutkintonimikkeen linja-autonkuljettaja, niin valinta tapahtuu ensimmäisen vuoden keväällä tai toisen vuoden syksyllä. Jatkuvan haun kautta eli ns. aikuisopiskelijoista, valitsevat tämän suoritealan useammin. (Esedu, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

Pakollinen tutkinnonosa logistiikka-alan työympäristössä toimiminen suoritetaan ensimmäisenä vuotena ja ADR eli vaarallisten aineiden kuljettamiseen oikeuttava koulutus ja koe suoritetaan yleensä kolmantena vuonna.

Ajoneuvon huoltaminen tutkinnonosaa ei valitse yleensä kukaan opiskelijoista, vaikka logistiikka-ala toimii samoissa tiloissa huolto- ja korjausalan yrittäjä Raskasparin kanssa. Valinnaisista tutkinnonosista opiskelijat valitsevat yleisimmin työkoneen kuljettajana työskentely ja yhdyskuntajätteiden kuljettaminen. Pakollisista valinnaisista tutkinnon osista opiskelijat valitsevat yleisimmin kappaletavaran kuljettaminen yhdistelmäajoneuvolla ja lämpösäädeltujen elintarvikkeiden kuljettaminen.

Ensimmäisen vuoden opiskelijat ovat työssä oppimassa vuoroviikoin yhdellä 6 viikon jaksolla. Toisella luokalla työssäoppimisjaksot on jaettu siten, että syksyllä on 5 viikkoa ja keväällä 7 viikkoa työssäoppimista. Nämä jaksot on määritelty jo valmiiksi opiskelijoiden lukujärjestykseen. Kolmantena vuonna työssäoppimista ei ole rajoitettu, vaan opiskelijoiden opiskelutilanne ratkaisee, onko hän opiskelemassa koululla vai opiskeleeko hän alaa koulutus- tai oppisopimuksen kautta.

Tutkinnonosiin kuuluvat näytöt tehdään pääosin työpaikoilla. Joitakin näyttöjä tehdään koululla, arviolta noin 15 %. Näissä näytöissä on myös aina opettajan lisäksi työelämän edustaja arvioinnissa paikalla.

Esedulla metsäalan opettajat eivät opeta opiskelijoita perustason ammattipätevyyteen kuuluvia osioita, vaan Esedun omat liikenneopettajat opettavat opiskelijoille ajokorttiteorian ja ajo-opetuksen sekä perustason ammattipätevyyden kokonaisuudessa. (Esedu, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.3.2 Työelämäyhteistyö ja toteuttaminen oppilaitoksessa

Esedu on mukana logistiikkaa koskevissa hankkeissa, joissa työelämän edustajia on ainakin Posti ja Kuljetusliike Krivetz Oy. Oppilaitoksella on meneillään Jakoakatemia niminen yhteistyö, jossa Kuljetusliike Krivetzin työntekijä on opettajan lisäksi opettamassa yleensä ensimmäisen vuosikurssin opiskelijoille tavarankuljetusta ja lastaamista ajoneuvoihin. Tämä osuus koulutuksesta tapahtuu koulun tiloissa. Koulutuksen aikana opetellaan myös,

miten jakokuormat sijoitetaan ajoneuvoihin ja opiskelijat ovat tarvittaessa mukana oikeassa työtehtävissä.

Esedun logistiikan toimipisteen vieressä on myös Schenkerin Mikkelin terminaali.

Oppilaitoksella ja kuljetusliikkeellä on hieman yhteistyötä siten, että osa opiskelijoista menee opettelemaan tutkinnonosaa tavarankäsittelylaitteiden käyttö ja trukinkuljettajana työskentely kuljetusliikkeen terminaalin tiloihin.

Henkilöliikennepuolella yhteistyökumppaneita ja jonne opiskelijat yleensä menevät työharjoitteluun ovat Soisalon liikenne, Tilausliikenne Himanen ja Ihastjärven Linja. (Esedu, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.3.3 Ajokorttiopetuksen toteuttaminen

Mikkelissä ei ajokorttiopetusta ole ulkoistettu, vaan kaikki opetus tapahtuu oppilaitoksen omien opettajien kautta. Metsäalan perustutkinnon opiskelijat, jotka suorittavat perustason ammattipätevyyden saavat opetuksen B- ja C-luokan kortteihin.

Liukkaankelin ajo-opetus tapahtuu Joutsan ajoharjoitteluradalla, jonne on matkaa noin 105 km. Liukkaankelinopetus tapahtuu keskitetysti, jolloin opiskelija- ja kalustomäärä on suuri johtuen mm. pitkästä välimatkasta. Tällöin tarpeeton liikennöinti ajoharjoitteluradan ja koulun välillä jää minimaaliseksi. (Esedu, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.3.4 Simulaatio-opetus

Esedulla Mikkelin logistiikan toimipisteessä annetaan simulaatio-opetusta neljällä simulaattorilla. Tällä hetkellä simulaattorilla annetaan B-ajokorttiin kuuluvaa pimeän- ja liukkaankelin ajo-opetusta. Tulevaisuudessa Esedulla on tarkoitus lisätä B-ajokorttiin tähtäävää ajo-opetusta simulaattorilla.

C-, CE- ja D-ajokorttiluokissa ei anneta tällä hetkellä simulaattorilla ajo- eikä ammattipätevyys ajo-opetusta. Tulevaisuudessa, jos oppilaitoksella hankitaan useampia ja

uudempia simulaattoreita, voi myös raskaampien luokkien ajo- ja ammattipätevyys ajo-opetus siirtyä osaksi simulaattoreihin.

Esedun logistiikan opiskelijat käyvät harjoittelemassa metsäkoulun simulaattoreilla puutavaranosturin käyttöä. Ne opiskelijat, jotka ovat kiinnostuneita suorittamaan osaamisalan pakollisen valinnaisen tutkinnonosan raakapuun kuljettaminen, harjoittelevat nosturin ja puutavara-auton käyttöä metsäkoululla. Harjoittelu tapahtuu siten, että ensin opiskelijat opettelevat puutavaranosturin käyttöä simulaattorilla ja riittävän harjoittelun jälkeen opiskelijat alkavat harjoitella oikeilla nostureilla. Tämän harjoittelun jälkeen opiskelijat menevät työharjoitteluun puutavara-autoyhteyteen. (Esedu, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.4 Samiedu (Savonlinna)

Samiedun logistiikan toimipiste sijaitsee Pääskylahden kaupungin osassa, jossa sijaitsee muitakin Samiedun opetusaloista. Logistiikan kanssa osittain samoissa tiloissa sijaitsee Samiedun metsäalan perustutkintoon tähtäävän koulutuksen tilat. Tällä osaamisalalla suoritetaan metsäkoneenkuljettajan perustutkinto. Myös metsäalan opiskelijat suorittavat perustason ammattipätevyyden, jolloin heidän työllistymismahdollisuudet kasvavat laajentuneen ammattiosaamisen kautta. (Samiedu, n.d.)

7.4.1 Opetuksen toteuttaminen

Pakollinen tutkinnonosa logistiikka-alan työympäristössä toimiminen suoritetaan ensimmäisenä vuotena. Osaamisalan valinnaista tutkinnon osaa ajoneuvon huoltaminen ei yleensä valitse kukaan opiskelijoista, koska tutkintoon kuuluva sähköturvallisuuskoe (SFS 6002 standardin mukaisen koulutuksen), koetaan liian hankalaksi järjestää.

Oppilaitoksessa tehdään silti pienimuotoista ajoneuvojen huolto- ja korjaustöitä opiskelijoiden kanssa. Suuremmat ajoneuvojen huolto- ja korjaustyöt tehdään ammattiopiston ja paikallisen korjaamoyrittäjän kanssa sovitun palvelun kautta.

Oppilaitoksella pyritään siihen, että toisen vuosikurssin opiskelijat olisivat keväällä vähintään kahdeksan viikkoa työssä oppimassa. Kolmannen vuoden opiskelijat olisivat myös viimeisen vuoden keväällä vähintään kahdeksan viikkoa työssä oppimassa. Jos opiskelijan muut

opinnot sujuvat hyvin, voi hän olla työssä oppimassa myös edellä mainittuja viikkoja enemmän.

Samiedulla nuoret, peruskoulusta tulleet opiskelijat henkilökohtaistetaan suoraan yhdistelmäajoneuvonkuljettajiksi. Jos opiskelijan opinnot eivät etene riittävästi tai jos hän haluaa, hänet voidaan henkilökohtaistaa myös kuorma-autonkuljettajaksi.

Samiedulla ei ole tarjonnassa kuljetusalan ammattitutkintoa tällä hetkellä, koska hakijoita ei ole ollut, vaikka sitä on ollut tarjolla opintotarjottimella. Osaltaan koulutustarjonnan puuttuminen johtuu myös siitä, että hakijat, jotka haluaisivat suorittaa kuljetusalan ammattitutkinnon eivät ole olleet siihen soveliaita mm. puuttuvan työkokemuksen takia.

Ammattiopistossa tehdään joskus ns. koulunäyttöinä pakolliset tutkinnon osaan kuuluva yhdistelmäajoneuvonkuljettajana työskentely sekä valinnaiseen tutkinnon osaan kuuluvat työkoneen kuljettajana työskentely ja maansiirtokuljetuksen suorittaminen. Koululla suoritettavissa näytöissä on toisena arvioitsijana aina työelämän edustaja.

Metsäalan opiskelijoille annettava perustason ammattipätevyys tapahtuu siten, että osan ammattipätevyys teoriatunneista opettaa metsäalan omat opettajat. Osan ammattipätevyyden teoriatunneista ja kaikki ajokorttiin-, ammattipätevyyden ajo- sekä ajokorttiin tähtäävään opetukseen kuuluvat tunnit antavat logistiikan opettajat.

Jatkuvan haun opiskelijat suorittavat monesti yto-opintoja, koska Samiedulle hakeutuu useasti sellaisia opiskelijoita, joilla ei ole aikaisempaa tutkintoa takana. Sellaiset opiskelijat, jotka ovat suorittaneet jonkin tutkinnon aikaisemmin, eivät yleensä tee enää yto-opintoja, tällöin opiskelijat valitsevat vain ammatilliset tutkinnonosat tehden niistä näytöt tavallisesti työpaikoilla. (Samiedu, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.4.2 Työelämäyhteistyö ja toteuttaminen oppilaitoksessa

Työelämäyhteistyö eri logistiikka-alan yritysten kanssa on Samiedulla hyvin laajalla alueella. Koska Samiedu sijaitsee Savonlinnassa, mistä on kohtainen matka Itä-Suomen suurimpiin kaupunkeihin (Imatra, Kouvola, Lappeenranta), on heidän potentiaalinen mahdollisuutensa hankkia opiskelijoita myös tältä alueelta.

Samiedulla, samoin kuin muillakin koulutuksen järjestäjillä, on verkkosivujen kautta mahdollisuus ilmoittautua lyhytkoulutuksiin, jotka palvelevat kuljettajan ammattipätevyyskoulutuksiin kuuluvia viiden päivän (35 h) koulutuksia.

Oppilaitoksella on useita hankkeita, joilla tehdään yhteistyötä alueen logistiikka-alan yritysten kanssa. Samiedulla on hanke nimeltä eWorking, jossa tavoitteena on tuottaa digitaalisia ympäristöjä työpaikalla tapahtuvan koulutuksen tueksi, tässä hankkeessa ei logistiikka ole vielä merkittävästi mukana. Tavaraliikenne on useammin hankkeissa mukana kuin henkilöliikenne osaamisala. (Samiedu, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.4.3 Ajokorttiopetuksen toteuttaminen

Samiedulla on ajokorttiopetus B-ajo-opetuksen osalta ulkoistettu palveluntuottajalle. Palveluntuottaja huolehtii, että opiskelija saa riittävän opetuksen ajokorttiin vaadittavasta opetuksesta. Oppilaiton huolehtii, että opiskelija saa RTK (riskien hallinta koulutuksen), mutta oppilaitoksen vastuulle jää, opiskelijan ajokokeisiin liittyvät maksut tai jos opiskelija ei saavu varatulle ajotunnille, jolloin palveluntuottaja voi periä oppilaitokselta ajotunnin hinnan.

Suuremman ajokorttiluokat eli C-, CE- ja D-ajokorttiin kuuluvan ajo-opetuksen, opettavat oppilaitoksen omat opettajat, mutta tarvittaessa oppilaitos on käyttänyt myös ulkopuolista palvelujen tarjoajaa C-ajokorttiopetukseen. Ammattipätevyyteen kuuluva pakollinen ajo-opetus tapahtuu koulun omien opettajien opettamana.

Metsäkoulun opiskelijoille on samat vaatimukset eli palveluntuottaja huolehtii B-ajokortin, mutta koulun omat liikenneopettajat opettavat heille C-ajokortin sekä perustason ammattipätevyyteen kuuluvat ammattipätevyys ajo-opetuksen. (Samiedu, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.4.4 Simulaatio-opetus

Samiedulla annetaan B-ajokorttiin kuuluvaan RTK (riskienhallintaan) kuuluvaan opetusta pienimuotoisesti simulaattorilla. Oppilaitoksessa on haluttu, että ajokorttiin tähtäävä C-, CE ja D-opetus tehdään oikeassa liikenneympäristössä ja oikeilla ajoneuvoilla, mutta tulevaisuudessa voisi myös simulaatio-opetus olla vartenotettava vaihtoehto.

Simulaattoriopetusta ei ole huomioitu Wilmassa, vaan opiskelijat opiskelevat simulaattoreilla, kun heillä on sopivaa aikaa. Simulaattoreilla opiskellaan ajoneuvojen käsittelyä sekä ajamista

erilaisissa liikennetilanteissa. Näiden tehtävien lisäksi simulaattoreilla voidaan opiskella mm. pyöräkoneen-, kuormausnosturin- kaivinkoneen- ja trukin käyttöä. (Samiedu, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.5 Ysao (lisalmi)

lialmessa tarjotaan logistiikanopetusta pääkoulun yhteydessä lialmen keskustassa. Tämän lisäksi lialmessa on käytössä ajoharjoittelurata, joka sijaitsee noin 10 km päästä lialmen keskustasta. Logistiikan opetukseen kuuluva valinnainen tutkinnonosa ajoneuvojen huoltaminen tapahtuu Peltoniemessä, noin 11 km päässä pääkoululta. Peltoniemessä on myös maarakennusopetuksen toimitilat, tämän lisäksi maarakennuksen opetusta annetaan myös Siilinjärvellä, joka sijaitsee noin 75 km päässä päätoimipisteestä. Maarakennuksen opiskelijat suorittavat myös tutkinnonosan perustason ammattipätevyyden.

Ammattipätevyysopetus maarakennuksen osalta on jaettu siten, että maarakennuksen opettajat opettavat ammattipätevyys teoriaopetuksen ja logistiikan opettajat opettavat ajokorttiteorian, ajo-opetuksen ja ammattipätevyys ajo-opetuksen. (Ysao, n.d.)

7.5.1 Opetuksen toteuttaminen

lialmessa pyritään ammatillisessa tutkinnonosassa oleva pakollinen tutkinnon osa logistiikan työympäristössä toimiminen suorittamaan jo ensimmäisenä opintovuotena. Tässä tutkinnonosassa on sellaisia ammattitaitovaatimus tavoitteita, joista pystyy jo ensimmäisen vuoden opiskelija suoriutumaan. Jos opiskelija ei ole työssä oppimassa ensimmäisenä opiskeluvuotena, suorittaa hän näytön tästä osiosta sitten kun hän menee työpaikalle joko koulutus- tai oppisopimuksella opettelemaan sopimuksessa sovittuja tutkinnonosia. Kuljetusalan perustason ammattipätevyyskoe suoritetaan yleensä kolmantena vuonna. Vuodesta 2023 lähtien kaikki uudet logistiikanopiskelijat henkilökohtaistetaan kuorma-autonkuljettajaksi. Ne opiskelijat, jotka ovat työharjoittelussa sellaisissa kuljetusalan yhtiöissä, joissa voi suorittaa pakollisen tutkinnonosan yhdistelmäajoneuvonkuljettajana työskentely henkilökohtaistetaan yhdistelmäajoneuvon kuljettajaksi. He suorittavat CE-luokan ajo-oikeuden. Tällä toiminnalla säästetään paljon ajo-opetuksen resursseja ja näin vältetään ”turhien” korttien ajattamista.

Tutkinnonosan ajoneuvojen huoltaminen valitsee hyvin moni opiskelija. Tähän on syynä se, että Ysaolla on paljon tarjolla opetusta ajoneuvojen huoltoon. Ysaolla on Pemon

toimipisteessä yksi osa-aikainen opettaja ja yksi ammatinohjaaja, jotka huoltavat ja korjaavat oppilaitoksen ajoneuvoja opiskelijoiden kanssa.

Näytöt suoritetaan pääasiassa työympäristöissä. Jos opiskelija suorittaa jonkin ammatillisen tutkinnon osan kouluympäristössä on toisena arvioijana opettajan lisäksi aina työelämän edustaja. (Ysao, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.5.2 Työelämäyhteistyö ja sen toteuttaminen oppilaitoksessa

lissalnessa on ollut muutamia kuljetusalan yrityksiä, joiden kanssa on ollut hyvinkin tiivistä yhteistyötä, muiden yritysten kanssa on toiminta ollut ns. normaalia eli jos opiskelija on mennyt työharjoitteluun ko. yritykseen niin silloin on oltu yhteydessä koulutus- tai oppisopimukseen liittyen. Myös harjoittelun aikainen yhteyden pito kuuluu normaaleihin menettelyihin.

lissalnessa on syksyllä 2023 aloitettu Yhessä-osaamisverkostohanke, jossa työelämän edustajat ja oppilaitos pitävät mm. asiantuntijaluentoja. Osaamisverkoston tarkoituksena on turvata alueen elinkeinoelämän ja työntekijöiden osaamistarpeita. Samalla kumppanuuspöydän tehtävänä on tuoda yhteen elinkeinoelämän, kuntien ja oppilaitosten edustajia keskustelemaan tulevaisuuden haasteista ja luomaan yhteisiä visioita. Logistiikka on yhtenä pilottialoista, jossa hanketta on lähdetty toteuttamaan, vuoden 2023 loppuun mennessä tapaamisia on ollut vasta yhden kerran, mutta tavoitteena on jatkuva yhteistyö ja säännölliset tapaamiset. (Ysao, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.5.3 Ajokorttiopetuksen toteuttaminen

Ajokorttiopetus on ulkoistettu B-kortin osalta paikalliselle autokoululle. Ulkoistaminen tapahtuu siten, että teoriakokeen jälkeen opiskelija ilmoitetaan autokouluun ja palveluntuottaja kantaa kokonaisvastuun ajokortin saamiseen saakka. Henkilöautoajokortin saaminen on ulkoistettu oppilaitoksen kaikissa toimipisteissä missä annetaan logistiikan- tai rakennusalan (maarakennus) perustutkintoja. Palveluntuottaja huolehtii siis myös Pemon ja Siilinjärven opiskelijoiden korttien saamisesta. Raskaammat ajokorttiluokat eli C-, CE- ja D-luokan ajokortit ajetaan oman henkilökunnan opettamana. (Ysao, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

7.5.4 Simulaatio-opetus

Simulaatio-opetus tapahtuu lisäalassa 10 simulaattorin avulla. Simulaatio-opetus on kohdennettu yhteen tilaan, jossa Wilman kautta opettaja pystyy varaamaan tilan opiskelijoidensa käyttöön. Simulaattori-opetus tapahtuu opettajalähtöisesti eli opettaja on koko ajan paikalla ohjeistamassa ja neuvomassa simulaattoriin kuuluvissa tehtävien tekemisessä. Tätä tilaa käyttävät myös Pemon maarakennuksen kuin maatilatalouden perustutkinnon opiskelijat.

Simulaattorien käyttö on jatkuvan haun eli aikuisopiskelijoiden kanssa ollut hyvin vähäistä, johtuen osaltaan siitä, että opetus on pääsääntöisesti käytännön kautta opiskelua. Tähän on saatu parannusta viime aikoina, kun simulaattoreita on tullut lisää ja niiden käyttö on muutettu opettajalähtöiseksi eli opettaja on aina paikalla opastamassa simulaattoreiden käyttöä. Lisäalassa ei hyödynnetä simulaattoria mahdollistamaan ajo-opetusta ajokorttiopetusta tai ammattipätevyys ajo-opetusta varten, vaan kaikki ajotunnit ajetaan ajoneuvoilla. (Ysao, henkilökohtainen tiedonanto, n.d.)

8 Päätelmät opetuksen järjestämisestä sekä erilaiset toteutustavat

Valinnainen tutkinnon osa ajoneuvon huoltaminen ei ole monessakaan oppilaitoksessa useinkaan valittu. Syynä on se, että oppilaitoksella ei ole siihen tarkoitettuja tiloja tai sellaista henkilökuntaa, joka voisi opettaa tätä tutkinnon osaa. Tässä on vaarana, että saavatko opiskelijat riittävästi tietoa ajoneuvojen huoltoa varten. Toisaalta nykyaikaiset ajoneuvot ovat sellaisia, ettei niille normaalisti kuljettaja pysty paljoakaan tekemään, jos ajoneuvoon tulee vika. Mutta normaalit huoltotoimenpiteet ja renkaiden vaihdot on silti opiskelijan hyvä hallita.

Valinnainen tutkinnon osa yritystoiminnan suunnittelu oli valittuna hyvin harvoin. Poikkeuksena tähän oli Sakky, jossa tämän tutkinnon osan oli valinnut moni opiskelija ja oppilaitokseen on syntynyt toimivat käytännöt opetukseen.

Osalla oppilaitoksista on ajokorttiopetus ulkoistettu siten, että B-ajokortti opetuksen tekee autokoulu. Tässä on poikkeuksena Esedu, missä oppilaitoksen omat opettajat antavat myös tämän korttiluokan opetuksen. Syy miksi oppilaitokset ovat ulkoistaneet opetuksen voi olla, ettei opettajia ole tarjolla, B-ajokortti opetus ei työllistä opettajaa koko vuodeksi tai ulkoistaminen on halvempi ratkaisu kuin opettajan palkkaaminen. Sopimuksista palveluntuottajien kanssa on oppilaitoksissa eroja ja on mielenkiintoista seurata, millaisia yhteistyökuvioita tulevaisuudessa tulee syntymään. Laajeneeko ajokorttiopetuksen osto

isompiin ajokorttiluokkiin vai opettavatko tulevaisuudessakin oppilaitoksen omat opettajat C-, CE- ja D-luokkien ajokortit.

Raskaankaluston ennakoivan ajamisen koulutus, mikä kuuluu myös perustason ammattipätevyyskoulutukseen, toteutetaan Riverialla hieman eri tavoin kuin muilla koulutuksen järjestäjillä. Kun muut oppilaitokset tekevät tämän koulutuksen liukkaankelinradalla ajoneuvoilla, niin Riverialla pidetään ennakoivan ajamisen teemapäivä. Tässä koulutuksessa on omien opettajien lisäksi ulkopuolisina kouluttajina poliisi ja liikenneturva, jolloin opiskelijat saavat monipuolista tietoa alan eri toimijoilta. Tämän lisäksi Riverian opiskelijat ajavat ennakoivan ajamisen pakolliset ajotunnit talvikaudella liikennetilanteissa.

Simulaatio-opetuksessa on koulutuksen järjestäjien kesken eroja. Osalla kouluista simulaatio-opetus on hyvin järjestelmällistä, esim. simulaatio-opetus on laitettu Wilmaan opintotarjottimelle ja simulaattoreilla annetaan ajokortti- sekä ammattipätevyys ajo-opetusta. Osalla kouluista simulaattorilla tehtävät opinnot ovat opiskelijan oman viitseliäisyyden varassa. Kaikki oppilaitokset olivat sitä mieltä, että simulaatio-opetusta pitää lisätä. Simulaatio-opetus lisääntyy siitä syystä, että ajoneuvoilla annettu ajo-opetuksen hinta kasvaa mm. korkeiden polttoainehintojen takia, samoin ajoneuvoilla annettu opetus on yksilöopetusta, kun taas simulaattorilla voidaan yhden opettajan johdolla antaa ajo-opetusta useammalle opiskelijalle. Myös vihreä siirtyminen pois fossiilisista polttoaineista, puoltaa simulaatio-opetusta.

Kaikilla koulutuksen järjestäjillä on logistiikan perustutkinnon opetuksen lisäksi myös muita aloja, joissa suoritetaan perustason ammattipätevyys. Riverialla on metsäalan-, maarakennusalan- ja kaivosalan perustutkinto, Sakky:lla metsäalan perustutkinto, Esedulla metsäalan perustutkinto, Samiedulla metsäalan perustutkinto ja Ysaolla maarakennusalan perustutkintoon johtavaa koulutusta. Vaikka näiltä aloilta voi valmistua ilman perustason ammattipätevyyttä on kaikki koulutuksen järjestäjät antaneet ko. alojen opiskelijoille mahdollisuuden suorittaa kuorma-auton (C) ajoluokan ajo-oikeuden sekä ammattipätevyyden. Tässä on yhtenä syynä se, että näin koulutusala pysyy kiinnostavana opiskelijoita kohtaan, koska ammattipätevyys mahdollistaa heille laajemmat mahdollisuudet työllistyä alan töihin.

9 Pohdinta: Mitä opetuskäytänteitä voidaan lisälmessa ottaa käytäntöön

lisälmessa opiskelijat joutuvat valitsemaan tavaraliikenteen ja henkilöliikenteen välillä jo ensimmäisen vuoden syksynä. Muilla koulutuksenjärjestäjillä, tämä valinta tehdään vasta ensimmäisen vuoden keväällä tai toisen vuoden syksyllä. lisälmen tapa tehdä valinta on liian aikaisin, koska opiskelijalla ei ole tarpeeksi tietoa alojen eroavaisuuksista. lisälmessa peruskoulusta suoraan tulleet nuoret valitsevat pääsääntöisesti kaikki tutkintonimikkeen kuorma-autonkuljettaja ja linja-autonkuljettajan tutkintonimikkeen valitsee vain pari tai ei yhtään opiskelijaa. lisälmessa otetaan logistiikan opiskelijaksi nuoria noin 40 eli linja-autonkuljettajan tutkintonimikkeen valitsee liian harva.

Jos valinta kuorma-autonkuljettajan ja linja-autonkuljettajan välillä tehtäisiin myöhemmin voisi osa opiskelijoista valita tutkintonimikkeen linja-autonkuljettaja, koska he huomasivat paremmin myös tämän ammatin hyviä puolia. Ylä-Savossa on linja-autonkuljettajista pientä pulaa ja näin me voisimme paremmin palvella myös alan liikennöitsijöitä tässä asiassa.

Riverialla tehdään maarakennuksen ja logistiikan välillä yhteistyötä mm. logistiikan opiskelijat siirtävät maarakennuksen kalustoa esim. kaivinkoneita eri työmaiden välillä. Näin opiskelijat saavat arvokasta oppia, miten tällaisia koneita sidotaan kuljetusta varten ja miten kuljetus tulee suorittaa. Samalla opiskelijat oppivat myös ajamaan kaivinkoneita, kun he ajavat koneita kyytiin ja kyydistä pois. Logistiikan opiskelijat eivät yleensä muuten pääse tekemään tällaisia kuljetuksia oppilaitosympäristössä.

lisälmessa ei logistiikan opiskelijat siirrä paljonkaan maarakennuksen koneita, vaan siirrot tapahtuvat pienempien koneiden kohdalla maarakennuksen omien opiskelijoiden voimin. Suuremmat kaivinkoneet siirretään maarakennuksen opettajien tai ulkopuolisen toimijan avulla. Tässä hukataan paljon hyviä oppimisen paikkoja, koska tällaiset kuljetukset olisivat logistiikan opiskelijoille hyviä harjoituskohteita. Monesti tällaiset kuljetukset ovat vaativissa kohteissa ja sen takia oppiminen olisi tärkeää. Yksi syy miksi lisälmessa ei tehdä paljonkaan tällaisia kuljetuksia on se, ettei opettajat tunne kovinkaan hyvin maarakennuskoneiden käyttöä. Tässä olisi paikallaan kehittää opettajien ammattitaitoa ja tehdä logistiikan opettajille koulutuspäiviä, jolloin he pääsisivät tutustumaan esim. miten kaivinkone ajetaan turvallisesti lavetille ja sieltä pois. Samalla myös ison koneen sitominen lavetille tulisi tutuksi.

Koneiden siirtäminen logistiikan opiskelijoiden harjoitustöinä toisi säästöjä, koska ulkopuolisilta ostetut kuljetukset jäisivät pois. Samalla opettajat voisivat antaa opiskelijoille

ammattipätevyyteen kuuluvaa ajo-opetusta. Nyt opettajat ajavat opiskelijoiden kanssa ammattipätevyyssajoja liikenteessä siten, että ajoneuvo on tyhjä tai se on kuormattu betonipainoilla. Ammattipätevyyden ajo-opetuksessa on tarkoitus, että opiskelija ajaa kuormien kanssa. Tällöin hän oppii huomioimaan liikenteessä, miten kuorma vaikuttaa auton käyttäytymiseen.

Riverialla ADR-opetus (vaarallisten aineiden kuljetus) on jo toisena vuonna. Tämä opetus annetaan yleensä kolmantena vuonna, koska lainsäädäntö on edellyttänyt, että opiskelijalla pitää olla vähintään B-luokan ajo-oikeus. Koska lainsäädäntö on muuttunut ajo-oikeuden osalta, on Riverialla päätetty aikaistaa ADR-opetusta. Tässä on hyvä puoli se, että yleensä toisena vuonna opiskelijat ovat enemmän koululla, jolloin heidän on helpompi osallistua koulutukseen. Opetukseen osallistumisessa on ollut ongelmia kolmannen vuoden opiskelijoiden kanssa etenkin silloin kun ADR-koulutus on jäänyt kolmannen vuoden keväälle. Tällöin opiskelijat ovat jo monesti töissä ja heidän on vaikea järjestellä työvuoronsa, että he pääsevät noin neljän päivän peräkkäiseen koulutukseen. Riverian opetustapaa tulemme kokeilemaan ja todennäköisesti ottamaan käytäntöön lisämessä.

Monissa kumppanuuskouluissa työelämäjaksot on laitettu valmiiksi opiskelijan lukujärjestykseen. Jos opiskelija ei löydä juuri siihen jaksoon sopivaa työssäoppimispaikkaa, hän pyrkii menemään työssäoppimaan esim. rinnakkaisen opetusryhmän kanssa. Samalla vuosikurssilla on kaksi opetusryhmää ja ryhmät vuorottelevat työssäoppimisjaksoja. Tällä tavalla saadaan opettajaresurssit paremmin riittämään. Lisämessä ei ole opiskelijoille laitettu lukujärjestykseen työssäoppimisjaksoja, vaan niitä on järjestelty opiskelijan tilanteen mukaan ja hän voi olla työpaikalla hyvinkin pitkiä jaksoja. Lisämessä on hyvä ottaa käytäntöön työelämäjaksojen merkintä lukujärjestykseen. Näin opiskelija tietää syksyllä koulun alkaessa, milloin työelämäjaksot ovat. Hän pystyy paremmin suunnittelemaan opiskelua ja samalla saadaan opettajaresursseja liitettyä sinne missä niitä tärkeimmin tarvitaan.

Sakkylla on valinnainen tutkinnon osa yritystoiminnan suunnittelu tarjolla monipuolisella opetustarjonnalla. Tähän tutkinnonosaa pitäisi myös Ysaolla olla parempi tarjonta. Paras ratkaisu olisi, jos jokin opettajista erikoistuisi opettamaan tätä tutkinnon osaan, koska tämä tutkinnon osa vaatii opettajalta tiettyä erikoisosaamista. Näin me voisimme paremmin tarjota yrittäjämäisiä opintojaksoja opiskelijoille.

Mikkelissä ammattiopisto Esedulla on käytössä Jakoakatemia niminen yhteistyö, jossa opiskelijat opettelevat terminaalitoimintoja ja kuormien jakoa kuorma-autolla paikallisen yrityksen edustajan toimiessa ns. apuopettajana. Tällaista yhteistyötä olisi hyvä löytää myös

lisälmeen. Olemme olleet jo parin kuljetusyrityksen kanssa keskustelemassa yhteistyökuvioista, miten saamme jalkautettua Esedun kaltaista yritysyhteistyötä myös Ysaolle. Tällaisen yritysyhteistyön avulla opiskelijat ymmärtävät paremmin työelämän vaatimukset ja osaavat realistisesti arvioida omaa osaamista.

Simulaatio-opetusta olisi lisälmessa lisättävä siten, että osa ajokortti- ja ammattipätevyysajo-opetuksesta voisi tehdä simulaattorilla. Näin me saisimme kustannuksia pienemmäksi, koska simulaattorissa opettaja pystyy antamaan ajo-opetusta usealle opiskelijalle. Myös liikenteen päästöt vähenevät, koska simulaattorilla tehtävä opetus on nolla päästöistä. Myös ajoneuvokaluston hankinta aiheuttaa oppilaitokselle suuria kustannuksia ja simulaattoriopetus myös tästä näkökulmasta on järkevää.

Sakkyn tapa kutsua alan yritykset vuosittaisiin kokoontumisiin, joissa pohditaan opetuksen tasoa ja työelämän tarpeita on hyvä käytäntö. Näin oppilaitoksen ja työelämän välinen vuoropuhelu säilyy ja molemmat pystyvät reagoimaan nopeammin, jos ilmenee tarvetta muuttaa käytäntöjä. Tätä tapaa olemme vasta aloittamassa lisälmessa ja tulemme ottamaan tavan käytäntöön.

10 Oppilaitosten välinen yhteistyön syventäminen ja tulevaisuuden näkymät

Sakkyn logistiikan ja metsäalan opiskelijat, jotka suorittavat perustason ammattipätevyyden, suorittavat liukkaankelin ajo-opetuksen Ysaon ajoharjoitteluradalla olevalla liukkaankelin radalla. Sakky kävi ennen suorittamassa liukkaankelin ajo-opetuksen Kuopiossa sijaitsevassa pelastusopiston liukkaankelin radalla, mutta yhteistyön syventyessä ovat he siirtyneet käyttämään Ysaon rataa. Lisälmessa oleva liukkaankelinrata on käytettävyydeltään monipuolisempi raskaankaluston ajoharjoitteluun.

Poveri-hankkeessa työn alla ollut täyssähköisen HCT-yhdistelmäajoneuvon hankinta ei ole edennyt tavoitteiden mukaisesti. Yhtenä syynä on se, että oppilaitoksissa henkilöt, jotka ovat asiaa olleet työstämässä, ovat vaihtuneet. Näin yhteistyö henkilöiden välillä on ollut välillä kadoksissa. Jokaisella oppilaitoksella on vähintään yksi opettaja, joka kuuluu yhteiseen rekkasimulaattorivaunun yhteistyöryhmään (Simu-tiimiin). Ryhmän yhteistyö on syventynyt ja

yhteisissä kokoontumisissa pohditaan mm. miten hanke saataisiin etenemään siten, että HCT- yhdistelmäajoneuvo tulisi kaikkien oppilaitosten käyttöön.

Taitaja on vuosittain järjestettävä tapahtuma ja kilpailu ammattioppilaitosten nuorille opiskelijoille. Taitaja-kilpailuun kuuluu semifinaali, josta valitaan opiskelijat varsinaiseen Taitaja SM-kilpailuihin. Semifinaalit järjestetään logistiikan osalta Suomessa 4–5 paikkakunnalla. Poveri-hankkeessa olevat oppilaitokset ovat huolehtineet monena vuonna yhden semifinaalin järjestämisestä Itä-Suomessa. Jokainen koulu on vuorollaan järjestämistä vastuussa ja muista kouluista tulevat opettajat tuomareiksi järjestäjäkoulun avuksi. Näin järjestämisestä aiheutuva ylimääräinen työtaakka ei kohdistu yhdelle koululle, vaan työt jaetaan ja semifinaalin järjestäminen on kohtalaisen helppoa. Tässä on yksi hyvän yhteistyön tulo. Suomessa ei ole yhtään tällaista oppilaitosten välistä yhteistyötä, joka toimisi näin monella saralla, mitä itäsuomalaiset oppilaitokset yhdessä tekevät.

Lähteet

Esedu. (n.d.). Toimipisteet. Haettu 23.2.2024 osoitteesta

<https://esedu.fi/yhteystiedot/toimipisteet/>

Eskola J. & Suoranta J. (2000). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino

Hirsjärvi S. & Hurme H. (2001). *Tutkimus haastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*.
Yliopistopaino

Hyvärinen P. & Nikander M. & Ruusuvuori J. (2010). *Haastattelun analyysi*. Vastapaino

Opetushallitus. (n.d.-a) Logistiikan perustutkinto.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ammattillinen/7675673/tiedot>

Opetushallitus. (n.d.-b) Kuljetusalan ammattitutkinto.

<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ammattillinen/2910076/tiedot>

Opetushallitus. (n.d.-c) Työelämässä oppiminen. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/tyoelamassa-oppiminen>

Riveria. (n.d.). Riverian kampukset. Haettu 19.3.2024 osoitteesta

<https://www.riveria.fi/kampukset/>

Sakky. (n.d.). Tekniikka ja liikenne. Haettu 21.3.2024 osoitteesta

<https://sakky.fi/fi/hakijalle/koulutusalat/tekniikka-ja-liikenne>

Samiedu. (n.d.). Kuorma-autonkuljettaja, logistiikan perustutkinto. Haettu 15.2.2024
osoitteesta <https://samiedu.fi/koulutukset/kuorma-autonkuljettaja/>

Traficom. (n.d.). Ajokortti ja kuljettajatutkinto. Haettu 12.2.2024 osoitteesta

<https://www.traficom.fi/fi/liikenne/autoilijalle/ajokortti-ja-kuljettajatutkinto>

Ysao. (n.d.). Koulutukset. Haettu 13.1.2024 osoitteesta <https://ysao.fi/hakijalle/koulutukset/>

Liite 1: Aineistonhallintasuunnitelma**OPINNÄYTETYÖN AINEISTONHALLINTASUUNNITELMA****Tutkimusaineiston tallennus ja säilytys**

Opinnäytetyötä varten on tehty haastattelukysely, jota varten on haastateltu eri oppilaitoksissa opetuksen parissa työskenteleviä opettajia ja ammatinohjaajia. Haastateltavat on valittu siten, että kustakin oppilaitoksesta on valittu 1–4 edustajaa kyselytutkimukseen.

Tutkimukseen osallistujilta on kysytty ja saatu lupa aineiston käyttöön ja julkaisuun. Valmiista opinnäytetyöstä ei pystytä yksilöimään henkilöitä.

Tutkimusaineisto on kerätty haastattelumuotona Teams -etähaastatteluna, mutta suurin osa haastattelusta on tehty henkilö- ja ryhmähaastatteluna. Ulkopuolisilla ei ole pääsyä haastattelukyselyyn eikä mahdollisuutta saada tietoa haastattelun aikana olevista keskusteluista.

Aineistoa käsitellään ja tallennetaan Ylä-Savon ammattiopiston työkoneella, josta aineisto varmuuskopioidaan eri levyille. Muilla työntekijöillä ei ole pääsyä koneelle tai työasemalle. Kotona olevalla koneella aineistoa ei työestetä. Opinnäytetyön valmistumisen jälkeen tiedot poistetaan työkoneelta.

Henkilötietojen ja arkaluonteisten tietojen käsittely

Valmiissa opinnäytetyössä ei julkaista henkilötietoja tai käsitellä salassa pidettävää tietoa.

Esimerkiksi haastattelumateriaalia ei julkaista sellaisenaan opinnäytetyön liitteenä.

Opinnäytetyötä varten ei kysytä haastatettavilta arkaluonteisia tai salaisia asioita, henkilö ei ole suoraan pääteltävissä tai tunnistettavissa, mutta vastauksista voidaan päätellä haastatteluun osallistuneen henkilön työpaikka. Kerätty aineisto anonymioidaan valmiiseen opinnäytetyöhön epäsuorien tunnisteiden ja yksityisyyden suojaamisen vuoksi.

Opinnäytetyöaineiston omistajuus

Kerätyn aineiston sekä valmiin tuotoksen omistaa opinnäytetyön tekijä Marko Eskelinen.

Opinnäytetyöaineiston jatkokäyttö työn valmistumisen jälkeen

Opinnäytetyön tuloksia on myös tutkimuksiin osallistuvilla koulutuksenjärjestäjillä mahdollisuus käyttää oman koulutuksen kehittämiseen. Tutkimuksessa ei ole toimeksi antajaa, vaan työ on pelkästään tutkimusentekijän oma projekti.